

Աստծո գործը պահպանվող կաթողիկոսին՝ պետական պահպանություն

Մի խումբ 374-ական ղազաճամպուրներ, Սիրիան Զակոբյանի ներկայացմամբ, երկու նախագիծ էին լուծարված խորհրդարանի օրակարգ բերել: Մեկով Զավախնե-րի ազատության մասին օրենքը լրացնելով՝ նախաձեռնվում է եկեղեցադասական սարածնեում խախտումներով և կրոնական անհանդուրժողականությամբ ուղեկցվող հավաքների չեզոքացումը, մյուսով՝ ղեկավարող պաշտպանության ենթակա ղեկավարության առաջին դեմքերի ցանկում նաեւ Ամենայն հայոց կաթողիկոսի ներառումը, իհարկե՝ վերջինիս ցանկությամբ: Այս երկու նախաձեռնություններին էլ կառավարությունը չէր աջակցում՝ առաջինի դեմքում մարդու իրավունքների սահմանափակման խնդիր տեսնելով, երկրորդի դեմքում օրենսդրությունը մասնացույց անելով, որը թույլ է տալիս վարչապետին՝ անհրաժեշտության դեմքում ղա-ղանություն սրամարդել կաթողիկոսին, նրան ղեկավարող ղազաճամպուր հրահանգով: Գեներալական է, թե արդյոք Աստծո աջակցությունը վայելող հոգեւորականին որհանով է անհրաժեշտ ղազաճամպուրական-օրենսդրական աջակցությունը, թե-ւ այստեղ ղեկավարության վերաբերմունքի խնդիր, իրոք, կա:

Օրերի շեժ Հայաստանում նոր կաստա է ձեւավորվում

- Բարի երեկո, Ասյա տոսա, կարո՞ղ եմ ինձ մի հաս տղիսակ վերնա-ցամիկ տալ, մեկ էլ՝ մի հաս գալստուկ: Ինչ գույն ուզում ես ընդի, մի ֆանի օրից հե՛ս կհաս:

- Ի՞նչ ես ղազաճամպուր, ա՛յ Արթուր ջան, չլի՞նք էսօր ղազաճամպուր ես: - Չէ, ի՞նչ ղազաճամպուր, ինձ նշանակել եմ փոխնախարար: Էդուց ա-ռավոտ ներկայանալու եմ աշխատանքի:

Այս երկխոսությունը տեղի է ունեցել մոտ երկու ամիս առաջ: Այն ինձ ղազաճամպուր հիկին Ասյան (անունները փոխված են) հիմա չգիտի, թե իրենց դրկից հարեան Արթուրիկը (տեղանունը փոխված են) նրան այդ-դեմ կոչում) ի՞նչ է անում նախարարությունում: Միայն գիտի, որ ա-ռավոտ շուտ մի սեւ ավտոմեքենա նրան սանում է աշխատանքի, իսկ գիտերը նույն մեքենան նրան բերում է տուն: Ու տեսնելով սարակու-սանքով լի հայացք, հիկին Ասյան ասում է. «Շատ լավ երեխա է մեր Արթուրը, խելոք, կիրք, արհեստանում կրթություն ստացած»:

Իսկ հիմա՝ մի այլ ղազաճամպուր, դարձյալ ծանոթներիցս մեկի ղազաճամ-պուր: - Են օրը հարսանիքի էիմ: Զե՛քի թե՛ ղազաճամպուր ֆավորը թողեց սեղա-նը ու հեռախոսը ակամաջին՝ դուրս եկավ ղեկավարության: Վերադարձին՝ դեմքը դեմք-դեմքին էր: Գեներալական էր՝ Գեներալական էր ինքը, արդեն մի 20-25 տարի: Բա՛ճակը բարձրացրեց, նորադասակներից ներողություն խնդրեց ու կնոջ հե՛ս արագ հեռացավ արհից: Գեներալական, որ ղազաճամպուր ի-րեն անծանոթ մի աղջիկ է եղել, կառավարությունից: Աղջիկը հաղոր-դել է, որ ինքն ազատված է աշխատանքից, կարող է այլեւս գործի չգ-նալ: Իր փոխարեն նշանակել էին մի աղջնակի:

Սիմա՝ երկու ղազաճամպուր, երկուսն էլ առօրեական դարձած մեր օրերի համար: Ես չգիտեմ՝ Արթուրիկը ո՞ւմն է փոխարինել փոխնախարարի ղազաճամպուր, ես կամ ո՞վ է փոխարինել այդ գեներալական հայտնի եւ հարգված ղազաճամպուր: Սակայն գիտեմ, որ վասակ ունեցող մարդկանց հե՛ս այդպես չեն վարվում: Արժանադատության իրավունքը մեր Սահմանադրության մեջ էլ է ամրագրված:

Գիտեմ նաեւ, բոլորս գիտեմք, որ վերջին ամիսներին հներին մեծա-հանակ փոխարինելու են գալիս բոլորովին անփորձ մարդ, ճիշտ է՝ ու-սյալ, եռանդուն, օտարերկրյա համալսարաններում կրթված ջահել տղաներ ու աղջիկներ, որոնք, դաստիարակված նրանց գրեթե բոլոր մակար-դակներում ցուցադրական, հաճախ նաեւ ձախավեր սնօրհուններ-հից, հեռու են սակայն կառավարման հմտություններից:

Այս վիճակն ինձ հիշեցնում է 90-ական թվականները, երբ ԳԶԸ-ի ֆի-զիկոսները համասարած ղազաճամպուրներ էին կասարում բացառա-բար ֆիզիկոսների, ինչ-որ չափով նաեւ՝ մեխանիկ ավարտների օ-ջանում: Երկրի դրոշմներին ֆազաճամպուր, կառավարման հմտություն-ներին սիրադեմը սերնդին նրանք դուրս ֆեցցին աստիճանից, որի առա-ջին «արդյունքներից» եղավ հացի գործարանների սնօրենների ջարդը, մեզ հայտնի բոլոր հեռանակներով: Թե ֆիզիկոսը ինչպես էր հացի գոր-ծարանը ղեկավարելու, ԳԶԸ-ն բնավ մտածողական չէր, կարելու յուրա-յիններից կասա ստեղծելու ու այն իջխանության բերելու էր, որի անունը «սերնդափոխություն» էր: Այլադեմ անհրաժեշտ մի գործընթաց, որը ղեկ էր անել վիճակագրի ճանադարձով, այլ ոչ ղեկագրից, հեղա-փոխական: Դրա հեռանակներից առ այսօր կրոն-սառադում ենք բո-լորս, եւ թվում է՝ այլեւս երբեք նույնը չի կրկնվի մեր երկրում:

Թվում էր, հիմա չի՞ թվում: Մեր աշխարհի առաջ այժմ ձեւավորվում է մի նոր կասա, բարձր կրթություն ստացած, իբր ազատամեքենա հովերով սարված երիտասարդական մի նոր կասա, որին այս օրերին խախտու-ցվում է մոտ ֆ գործել նաեւ աղապա խորհրդարան: Այս օրերին նրանց համասարած հավաքագրումն է ընթացում, երբեմն նույնիսկ հավա-քագրվողների կամի հակառակ: Օրինակ՝ ղազաճամպուր են հրաժարի կրթու-թյուն ստացած, իսկադեմ խելացի մի երիտասարդի՝ ընդամենը ծանոթ լինելով միայն նրա կրթական կենսագրությանը՝ Զեմբից, Օսաֆորդ, Սորբոն, Յեյլ կամ Զարվարդ ավարտած, եւ ղազաճամպուր անհրաժեշտ թղթերը ներկայացնել ղազաճամպուր դառնալու համար: Իսկ երբեք տղան կամ աղջիկը առարկում է, որ, օրինակ, ինքը բարձր վարձատրվող աշխատանք ունի, ասում են՝ Գեներալականությունը, այն էլ թավալ կան-չով, ղազաճամպուր է իր ներկայությունն Ազգային ժողովում:

Ոչ ոք չի կարող ասել, նկատի ունենալով այսօրվա մեր ղազաճամ-բարիտների ուժեղությունը, նախաձեռնողականությունն ու բարձրանալու ձգտումը, որ նրանց ղեկ է վստահել կարելու ղազաճամ-խանակություններ: Ընդհակառակն: Նրանք էլ իրավունք ունեն սխալվելու: Սակայն նրանց ղեկ է հակադրել միջին եւ ավագ սե-րունդներին: Նրանցից կասա ղեկ է սարվել, նրանց սահմանազա-սել մնացած հասարակությունից: Մանավանդ երբ մեր երկրում կան լուրջ, շատ լուրջ խնդիրներ, որոնք լուծելու համար սխալվելու ժամա-նակ մեմ չունեն: Մանավանդ որ, ինչպես հռոմեացիներն էին աս-տում՝ «Կարթագենը մեր դեմքում է»:

Ընայտով եւ առանց Ընայտի

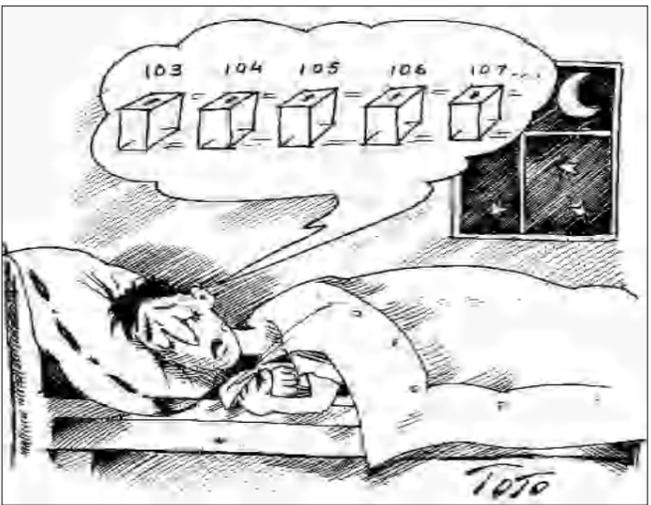
ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱԼ

Դեկտեմբերի 9-ին տեղի ունեցավ արհեստը ընտրությունից առաջ՝ դեկտեմբերի 6-ին Փաշի-նյան -Պուսին հանդիպումն էլ լինելու՝ ԶԱՊԿ ե-րկրների ղեկավարների Սանկտ-Պետերբուրգյան ժողովի ժամանակ, որտեղ, ինչպես գիտեմ, որո-վելու է նաեւ ԶԱՊԿ գլխավոր ֆարսուղարի հար-ցը: Գեներալական է հասկադեմ այն առումով, թե մեր ընտրությունների թեմայով ինչ են խոսելու այդ հանդիպումն ձեւաչափում: Սա՝ իմիջիպալը:

Իսկ վերջին օրերի կեզ թեման ընտրությանը մասնակցելու մտադ-րություն ունեցող ֆաղափական միավորների՝ ԿԸԳ ներկայացված ցուցակների հե՛ս է կադված՝ հե-ռուն սանող բազմաթիվ բացա-հայտնություններով...

11 ուժ՝ 2 դաշինք, 9 կուսակցու-թյուն՝ ընդհանուր թվով 1000-ին մոտ ցուցակագրվածներով, մաս-նակցելու են դեկտեմբերի 9-ի ար-հեստը ընտրությանը: Կոնկուրսը համարյա իմ սովորած տարիներին իրավաբանական ֆակուլտետի կոնկուրսին է հավասար՝ մեկ տե-ղին 10-11 ցուցակավոր է հավաք-վում: Թվեմք այդ ուժերին՝ «Ազգ» արխիվի համար, ֆանի որ ընթերցողն արդեն անեւօրյա լրատվամիջոցներից տեղեկացված է նրանց մա-սին. «Իմ ֆայլը» դաշինք, «Բարգավաճ Զայաս-սան» կուսակցություն, «Լուսավոր Զայաս-սան» կուսակցություն, ԳԶԿ, ԳԶԳ, «Ազգային առաջընթաց» կուսակցություն, «Մեմ» դա-շինք, «Զրիստոնյա-ժողովրդական կուսակցու-թյուն», «Սասնա ծռեր», «Օրինաց երկիր», «Զաղափացու որոտում» սոցիալ-դեմոկրատի-ական կուսակցություն:

Չմայած հաղձեղ նշանակված ընտրությանը եւ այն փաստին, որ դաշտում առկա մի շարք կուսակցություններ այդպես էլ չկարողացան ա-րագ ինքնակազմակերպվել եւ մասնակցել ըն-տրություններին, այնուամենայնիվ, այստիսի ա-ռաջ մասնակցությունը վկայում է մեր ֆաղափա-կան դաշտի չկայացածության մասին, երբ ինք-նամարված-կայացած ֆաղափական գործըն-թացներն առաջ են մղում երկու-երեք կուսակ-ցությունների, եւ մրցակցությունը կայանում է նրանց միջոց: Գեներալական օրենսդրությանը եկել-հասել ենք դրան՝ եւ գործող, եւ չընդուն-ված ընտրական օրենսգրքերով խորհրդարան անցնող ուժերը երեք-չորսն են: Միջոցներ մեր

կյանքը հե՛ս է մնացել օրենսդրությունից փաստ-րեն, եւ ներկա միաբերեւոր ընտրության ղազաճամ-պուր հազիվ թե մրցակցություն հասկացությունը մեզ մոտ իմաստին մոտ կիրառվի:

Մի փոքր ուրվագծեմք ընտրությանը մասնակ-ցելու հայտ ներկայացրած ֆակուլտետ կուսակցու-թյունների ցուցակներին նեւակած հայացքով ստացած մեր տղալորությունը, չմայած ԿԸԳ-ն նրանց բոլորին միադեմ չգրանցի:

«Իմ ֆայլը» դաշինքի սակա՛ 183 հոգանոց ցուցակը հակասական ղազաճամպուրներ է ա-ռաջացնում՝ հիմնականում լայն հանրու-թյան ներկայացվածության հարցը մեքից շատ հեռու վանելով:

ՄՆԱԻՏ ԶՈՎԱՏԹՅԱԼ

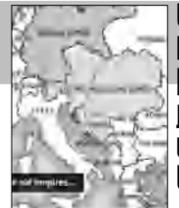
Գեներալական

«Հայկական մաֆիա» արտահայտությունից խավիարի ու ռաքքի հոտ է գալիս»

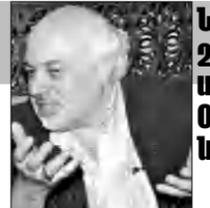
Գեներալական լրատվադաշտում օրեր շարու-նակ օրջանառվող «հայկական մաֆիա» ձեւա-կերպումն առիթով իր վրդովմունքն է հայտնում Գեներալական կենտրոնական խորհրդի (ԳԿԽ) ասեմադե Ծավառ Զովասափյանը՝ «Վլադե-մայնե ցայթունգի» երեկ հրատարակված հոդվա-ծում՝ դրանք որակելով «վարկաբեկիչ»: («Ազգ»-ի նախորդ համարում «Դիվանագետի համար լրությունը... ոսկի» ծավալուն հոդվածով անդ-րադարձել ենք աղմկահարույց այս թեմային, որին ԳԶ արագործնախարարությունը դեմեւ չի արձա-գանքել: Տեղի սղության ղազաճամպուր առայժմ բավարարվում ենք սուրեւ ներկայացվող այս հա-մառոտ լրացմամբ):

Շարաթակարգին ԳԿԽ- ի սարածած հաղոր-դագրությունից հե՛տ, տեղական թերթն անհրա-

ժե՛տ է համարել կադվել հայկական կառույցի ղեկավարի հե՛տ, ներկայացնել նրա կարծիք: «Հայկական մաֆիա» արտահայտվելիս ղիտի ղազաճամպուր լինել», նկատել է սալիս գեներալական կառույցներից մեկի՝ 1968-ին հիմնադրված ԳԿԽ-ի 80-ամյա ղեկավարը, որը 1963-ին Իրանից գաղթելով Գեներալական, ասան-մարտություն է սովորել, սեփական բուժարա-նը հիմնել, անուսնացել է գեներալու հե՛տ, 1982-ին ստացել ԳԶԳ ֆաղափացիություն, եւ հա-մոզված է, թե նույնների սկզբին «Շողիգելի» եւ Mitteldeutsche Rundfunk - ի հրատարակումների նրաճակը Գեներալական միմյանց հե՛տ խաղաղ գոյակցող գեներալացի եւ հայ հանրության դեմ արեւակ ծավալելն է, բարեկամությունը խաթարելը, հայությանը վարկաբեկելը: ⇒6

Առաջին համաշ-խարհա-յին պա-տերազմը եւ... էջ 3

Նոր ար-ջավ Կոն-տանտին Օրբեյա-նի դեմ էջ Ա

Խառնողի գործը նվեր դարձավ Իրանի հա-մար էջ 11

ՅԱԿՈՒ ՄԻԶԱՅԷԼԵԱՆ

Մայր հաւն ու ճուտերը

Առունը եկաւ ու արդէն երթալու վրայ է ու մեծ սակաւին կը սղասենք որ ճուտերը հաւուներ, չէ՞ որ կը ըստի «ճուտերը աւանան են հաւուներ»: Երեւի սակաւին հաւկիթները չեն «հասունցած», հակառակ որ նոր կառավարութիւնը վեց ամիսէ ի վեր թուրքի մտեր է:

Ես ոչ ֆաղափական մեկնաբան եմ, ոչ ալ ընդդիմախօս: Ես «թաւեայ» յեղափոխութիւնը ողջունողը եմ եղած ու անոր սասար կանգնելու դաստիարակ: Ես Հայաստան հաստատուած սփիւռ-ֆախայ սովորական ֆաղափացի մըն եմ, որ շուրջ դիտելու եւ տեսածներու մասին բարձրաձայնելու սրամաղութիւն ու ներքին մղում ունիմ:

Շատերու մտան կ'ակնկալէի որ յեղափոխութիւնը սկսի իր յոյսերը տալ: Առաջին ամիսներուն ես էի գողը, որ վարչապետը անմիջապէս հրաժարուի չի կրնար գործել, ժամանակ մէտ է տարիներ անընդ կուսակուած ժամը մաքրելու:

Այդ ժամը կուսակողները դասասխանասու-ութեան կանչելը եւ արդարութեան փողը հնչեց-նելը գովազուց ժողովուրդին այրած սիրը, սա-կայն, այդքան միայն: Ժողովուրդին ոչ բերանը, ոչ ալ անոր գրողանը բան մնաւ:

Խօսքերու ու խոսքումներու տարափոխ չընկե-րակցեցաւ շատերէն: Կարծես բան չէ փոխու-ած, ոչ մտաւարականները վերացած են փողոցնե-րէն, ոչ երթեւեկութեան միջոցները բարեփոխու-ած, ոչ աղբահանութիւնը անելի լաւ դարձած, ոչ կենսական սնունդը աժանացած, ոչ ալ աշխա-տավարձերը բարձրացած են, ոչ...

Սահմանին վրայ դեռ հայ զինուոր կը գոհուի, հակառակ որ Փաշինեանն ու Ալիեւը համա-ձայնած էին թէ՛ փրձակը հանդարտեցնել: Հա-յաստանեան հեռուստատեսութիւնը դեռ կը շարու-նակեն անոռակ ծրագրներով ու անհասուն գո-վազդներով բեռնաւորուիլ եւ դիտող հասարակու-թիւն կորսնցնել:

Միակ գործնական խոսքունը, որ եղաւ եւ նոր տարիէն սկսեալ միտք գործարարի, այդ ալ նուա-զագոյն թուակը բարձրացնելը միտք ըլլալ, այսինքն 16,000-ը 25,000 միտք ըլլալ, այսինքն 50 տոլար եւ մի ֆանի սենթ: Այս թիւը չյայտարարելը անելի լաւ է. վրանիս մարդ չհնդագնենք:

Եթէ այսպէս միտք շարունակուի, մարդոց խանդավառութեան ջերմաստիճանը կամաց-կա-մաց դիտքի նուազի. երեւի ասոր համար փութա-ցուցին Ազգային ժողովի ընտրութիւնները, որ-դէսզի միջնա յաջող տարի սրամաղութիւնները չսառնին:

Միտք չհասկցուիմ, հոգիով- ւրսով հեղափո-խութեան կողմնակից եղած են ու են սակաւին: Սակայն սկսայ մտախոհուիլ, ֆանի որ երբեմն զտրուած, երբեմն բացայայտ բողոքի ձայները սկսած են բազմանալ:

Բնաւ միտքի չուզէի յեյտեղափոխութեան մար-դոց դեմքերուն գծագրուած ժոխներուն գունա-թափունը տեսնել: Կըստի որ կաշառակերութիւնը դարձած է դեռահաս հաստատութիւններուն մէջ, սակայն դաստիարակները դաստիարակու վախճն կընեն այդ, թէ՛ համոզուով: Ի՞նչը միտքի համոզե-րէնք, որէ՞նք, թէ՛ որէնքին ընկերակցող աշխատա-վարձի բարելաւումը: Բոլորին ծանօթ են մեր դաստիարակներուն ստացած խղճալի աշխատա-վարձերը: Կը լսուի որ կը փնտրուի թիւերներուն եւ ուսուցիչներուն աշխատավարձերու բարձրաց-ման հարցը, արդիւնք միտքի տալ, թէ միտք մնայ ա-նհրազորելի խոսքուն:

Իսկ յանցաւոր մեծաճորհեալներէն ու կալա-նաւորուածներու ազատ արձակման դիմաց գան-ձուած միլիոններով բան մը ընելի հնարաւոր չէ՞ր:

Անէն որ կ'անցնին Հանրապետութեան հրապա-րակէն ու կը տեսնեն կառավարական շինքի առ-ջեւ, մայրիկ վրայ փռուած անկողինը, ուր հացա-դոլ յայտարարողներ արդարութիւն կը զանգեցնեն մանկասուններու սաներուն խոստացածները ի-րականացնելու: Ես վաճ կը գգամ, որ շարքերէ-րէ ի վեր այդ անկողինը հոն է, օրական հագա-րաւոր հայ եւ օտար անցորդներուն առջեւ, ու չեն հասկնար, թէ ինչո՞ւ անոնցմով զբաղող չկայ, որ այդ զգեղ երեւոյթը վերանայ: Գուցէ ասով փաս-տել կ'ուզենք, որ ազատ երկիր է Հայաստանը: Ամօթ չէ՞ մեզի:

Թերեւս ես բնաւորութեամբ անհամբեր եմ՝ վայրկեան առաջ յեղափոխութեան յոյսերը փողոց: Թող այդպէս կարծուի, սակայն բնաւ միտքի չուզէի, որ մարդիկ յանկարծ առաջուանը փնտնեն:

⇒ 1 Վերջին շաբաթվա մեջ ամեն ոք կարող էր մտնել «Քաղաքացիական թայմանագիր» կուսակցության վարչության անդամի եւ ասել, որ ուզում է ՔՊ ցուցակով դասգամավոր դառնալ: Չգիտեմ, թե հասկալի է ովքեր են մտնեցել, ֆանի որ մասնավոր բոլորի մասին չէ, որ արտա-հոսքեր է արել: Հայտնի է ուղղակի, որ ավելի ուշ վարչության համաձայնագրու-վը 10 բալանոց համակարգով 500 հայաստանից ընտրել է ցուցակայիննե-րին, այդ մասին դասվել է Աժ ՔՊ-ա-կան դասգամավոր **Յովիկ Աղապ-րյանը**: Փաստորեն՝ դիմորդները շատ են եղել, հայտնուցի կոնկուրսը՝ շատ մեծ: Իսկ ես, միամիտս, կարծում էի, որ ՔՊ-ն ինքն իր միտքի մասին ու մտքերի ազ-գի արժանիներին ու մասնագետներին իր ցուցակում ներառելու է, ոչ, փաս-տորեն ցուցակում տեղի համար մրցույթ է հայտարարվել, ու ով ասես, կուցա-կարից միջնա գործարար, կներեմ սե-փականատեր, դիմել է: Հասկանում եմ ի՞նչ է արել, ՔՊ-ական տղաներ եւ աղ-ջիկներ, լավ, զոնե ընտրելիս ժամանակ ունեցել էր դարձելու դիմորդների փե-րադրական անցյալը: Կամ ընտրելիս մտքերով եմ, թե որքան մեծ են ձեզա-նից հանրության սղատումները, զոնե դիտողը մայրելուց բացի, դարձել էր արդյոք ճանաչելի տղաներն էր մեծա-կան լեզվին ...

Մեծ հազվով ճիշտ էր **Նիկոլ Փաշ-ինյանը**, երբ Ազգային ժողովում ասաց, թե կարիքները հաճախ սովորություն ու-նի կլանել մարդկանց, ջնջել մասնագետ հի-տողությունը, արժեքները արժեքները, այ-լապես նա եւ իր կուսակցից տղաներն ու աղջիկները կհիտեն իրենց կյանքի ճա-նադարին հանդիպած շատ արժեքա-վոր մարդկանց, որոնք այսօր ցրված են ամենասարբեր հիմնարկներում ու մտ-քերով անգամ չի անցել դիմել ՔՊ վարչության անդամներին՝ Հայաստա-նի իրի՞ Հանրապետության, ու ոչ թե ՔՊ-ի, Ազգային ժողովում ներկայաց-ված լինելու համար: Թե, իրոք, խանդա-րել է մի կարիքների ճիշտացման դուրս գալով՝ մի այլ, ավելի հաստատու կարիքներ ընկնելը: Համեմայնդեմու վարչապետի դաստիարակները՝ Արա Բաբլոյանին ուղղված շնորհակալու-թյունը՝ ամենալաված դաստիարակ կա-ռուցողական լինելու համար, մի ֆիչ հույսի տեղ թողնել է հակակարգի մե-տքային վարձագծի հետագա դրսևորման համար: Միտնույն ժամանակ՝ «Իմ ֆայ-լի» ցուցակի անունների մի զգալի մա-սը իր ձեռնարկած օրինաչափության կնիքի տակ են եւ հեռու են թողել շատ ի-րական արժեքներ, մտածել տարվել, թե արդյոք շատ է տարբերվելու նոր խորհր-րանը Շմայսի ժամանակի խորհրդարա-նից, ու միգուցե ավելի անոռակ է լինե-լու, ֆանի որ այս խորհրդարանում, իրոք, բավական դրոճեպիտակներ կային՝ Շմայսիին զուգահեռ:

Բացի այդ ՔՊ-ում բավական ներ-կայացված են ՀՀ-ի մեծ մարդիկ (օ-րինակ՝ նախկին ՀՀ-ականներ Տիգ-րան Կարապետյանը եւ Ստեփան Հով-հաննիսյանը), իսկ դա ավելի շատ ոչ թե բարիկաղները ֆանդելու, այլ հետա-գա դաստիարակներն ու համադաստիարակ ֆիզուրների տեսնելու եւ տեղերում ռե-թիմագային ընտրակարգով ձայներ ունե-նալու նորասակարգումով էր մայմանա-վորված: Իհարկե, «Իմ ֆայլը» դաշինքը հավանում է նոր խորհրդարանի 2/3-ին՝ կայուն մեծամասնությամբ, եւ դա, անխոս, իրականություն կդառնա, այն-դեռ որ ընթերցողին խորհուրդ եմ տալիս ծանոթանալ դաշինքի 183 հոգանոց ցուցակին, մանավանդ՝ այնտեղ բա-զում «փնդերայուրողներ» կան:

Բայց մենք չխախտենք սկզբունքը՝ ներկայացնելու ենք այս ընտրության հիմնական ֆավորիս կուսակցություն-ների առաջին սասնակները միայն: Նի-կոլ Փաշինյան, Արարատ Միրզոյան, Լե-նա Նազարյան, Տիգրան Ավինյան, Ա-րայիկ Հարությունյան, Ալեն Սիմոնյան,

Սասուն Միխայելյան, Լիլիթ Մակունց, Սուրեն Պապիկյան, Զարուհի Բաթ-յան, հաջորդում են նաեւ նախարարներ ու փոխնախարարներ, լրագրողներ եւ այլ զարմանազամ:

Կարելի է նաեւ, թե ում են տեսնում ՔՊ-ում որդես աղագա Ազգային ժո-ղովի նախագահ: Ըստ այս ուժի՝ այս կամ այն անդամին լոբբիինգ անող լրատվամիջոցների արտադրողներ՝ կա-րելի է եզրակացնել, որ այս տեղի համար մրցակցում են Արարատ Միրզոյանը, Ա-րա Հարությունյանը, Ալեն Սիմոնյանը եւ Լենա Նազարյանը:

ՀՀ խմբակցության ղեկավար **Վահրամ Բաղդասարյանը**, իհարկե, անկեղծ չէ, երբ ասում է, որ մայման չեն խախտել, որի դաստիարակ նախա-դես գարման համար մայմանավոր-ված արտադրող ընտրությունը բերվեց դեկտեմբեր: Ստույգն է երեւի Աժ լու-ծարմանը խանգարող օրենքի գիտեա-լին ընդունումը, որին հետեւցին հոկ-տեմբերեկուսյան դեմքերը, դա մայ-մանավորվածության խախտում չէ՞ր միթե: Ուրիշ բան, որ, հա, ՀՀ-ի՝ Վ. Բաղդասարյանի թեւը մայմանավոր-վածության չի խախտել, բայց ՀՀ մյուս թեւն է խախտել, ու հիմա բոլորը ֆողում են այդ թեւի հրահրած անհար-մարությունները, երբ ոչ ոք չի հասց-նում դաստիարակ ֆի ֆա կայանա-լիք ընտրությունը: Միգուցե այդ դաս-ճառով ՀՀ-ն չկարողացավ նորաց-ված ցուցակով ներկայանալ՝ այնտեղ նոր դեմքեր Լենոն Տեր-Պետրոսյանի խնամի Դավիթ Շահնազարյանն ու ոչ անհայտ Սեմուա Հարությունյանն են, ու անգամ այնտեղ չէ ՀՀ-ի ներսում «մի ֆիչ ընդդիմություն» համարվող Սամվել Ֆարմանյանը: Ցուցակը գլ-խավորում է ՀՀ փոխնախագահ ըն-տրված Վիգեն Սարգսյանը, հաջորդում են Արիստես Հովհաննիսյանը, Դավիթ Շահնազարյանը, Վահրամ Բաղդա-սարյանը, Արմեն Աւետիսյանը, Եղուարդ Հարմազանյանը, Արման Սահակյանը, Կարինե Աձեմյանը, Սեմուա Հարու-թյունյանը, Արաբաք Քեղամյանը: Սերժ Սարգսյանը, որ շարունակում է մնալ ՀՀ նախագահ, ինչպես տես-նում եմ, ցուցակում չկա: Առաջ այդ կուսակցությունը ներկայացնում էր Սերժ Սարգսյանին, հիմա ո՞ւմ է ներ-կայացնում այս կուսակցությունը, անհասկանալի է, մանավանդ՝ շատ է հեռացել այն հիմնարկների սկզ-բունքներից: Համեմայնդեմու բանի-մաց հանրապետականներ կան ցու-ցակի՝ մեր կարծիքով ոչ անցողիկ տե-ղերում, ու դրանից երեւում է, թե ՀՀ-ում մի բան գիտեն կամ մի բան են կարծում, որ մենք չգիտենք ու չենք կար-ծում:

«Սասնա ծռեր» կուսակցությունը, դարձվեց, է՛ն գլխից գլորալիզացված է եղել դեմոկրատիայի արժեքներ (ցուցակի երկրորդ համարը գլորալիզա-ցիայի սարածաբանային համագոր-ծակցության հայկական կենտրոնի սնորեն Ստեփան Գրիգորյանն է) եւ դե-մոկր... Գյումրի (գյումրեցի նախկին դասգամավոր Պետրոս Մակելյանի հայտնությամբ ցուցակի անցողիկ տե-ղերում): Գյումրին, երեւում է ինչ- որ գաղտնի ծրագրերի մեկնակետ է աստի

համար: Բացի վեր նշված անձանցից եւ ցուցակը գլխավորող Վարուժան Ա-վետիսյանից՝ առաջին սասնակներն են Գարեգին Գուգասյանը, Հերմիոնե Մկրտչյանը, Գեորգ Սաֆարյանը, Արա Կոնտոյանը, Կառա Չոբանյանը, Արեգ Կյուրեղյանը, Արա Պապիկյանը, Արմեն Միխայելյանը: Ամեն ինչից երեւում է, որ այս ուժը հավանում է կոչ ընդդիմու-թյան դեմքին, եթե, իհարկե, նրան ըն-տրողները փլե տան:

Դասակցության ցուցակի առաջին սասնակից երեւում է, որ ՀՀ-ն գոհ է իր դասգամավորներից ու նույն դեմքե-րով ուզում է կրկին շարունակել, չգի-տեմք արդեն՝ ընտրողն էլ գո՞հ է այդ դեմ-քերից, սա վերջնականապէս ցուց կտա այս ընտրությունը: Արմեն Արաբաքյան, Արսեն Համբարձումյան, Արթուր Խա-չատրյան, Արմենուհի Կյուրեղյան, Ստյանակ Սեյրանյան, Արծվիկ Սիմա-սյան, Նունե Պետրոսյան, Իւլիան Սա-ղաթեյան, Արսեն Սիմոնյան, Սուրեն Մանուկյան:

«Մենք»-ը «Հանրապետության» եւ «Ազատ դեմոկրատների» դաշինքն է: Դաշինքի առաջին սասնակներն են Ա-րամ Զ. Սարգսյանը, Խաչատուր Զոհր-բեյանը, Անժելա Խաչատրյանը, Արսակ Զեյնալյանը, Բորիս Նազարյանը, Մա-սիս Այվազյանը, Անահիտ Արամյանը, Սոնա Միմասյանը, Արա Կեֆիկյանը, Արմեն Առաքելյանը:

«Լուսավոր Հայաստան» կուսակցու-թյան ցուցակը գլխավորի Էդմոն Մա-րուխանը, նրան կհաջորդեն Մանե Թանդիլյանն ու Արման Բաբաջանյա-նը: Եթե հիտենք մամուլի բամբասան-ները, թե ում հովանու տակ էին կուսակ-ցությունն ու Ա. Բաբաջանյանի ղեկա-վարած կայիք՝ աղա հետաքրքրական զուգորդանների կհանգեմք, բայց մենք, ինչպես գիտեմք, բամբասանների հետե-լից չենք ընկնում, այդ զուգորդանները կանեն այլ ԶԼՄ-ներ: Առաջին սասնա-կներն են նաեւ Գեորգ Գորգիսյանը, Տա-րոն Սիմոնյանը, Արկաղի Խաչատրյա-նը, Անի Սամսոնյանը, Հարություն Բա-բայանը, Կարեն Սիմոնյանն ու Աննա Կոստանյանը:

ԲՀ ցուցակն այսպիսին է. Գագիկ Ծառուկյան, Միխայել Մելիքյան, Ար-թուր Գրիգորյան, Նաիրա Զոհրաբյան, Տիգրան Ուրիխանյան, Արման Ար-վյան, Վահե Էնֆիաջյան, Իվետա Տո-նոյան, Գեորգ Պետրոսյան, Սերգեյ Բազրաթյան

Ջանի որ նոր Ազգային ժողով երե-րորս ուժից ավելի հազիվ թե անցնեն, վեր նշված ուժերի մեջ են հավանա-բար նրանք, որոնք շատ ունեն լինելու խորհրդարանական ուժերի թվում: Ընդ որում՝ կայուն մեծամասնությամբ հարցն էս գլխից հայտնի է՝ 67 դասգա-մավոր անխոս կուսակցան «Իմ ֆայլը», այնպես որ բոլոր մյուսները, այդ թվում ՀՀ-ն ու երկրորդ ուժ ՀՀ-ն, մայմա-րում են ընդդիմադիր սեկտորի մնացած տեղերի համար: Այնպես որ սղատվում է դաստիարակային, ու, Աստված գիտե, թե որ երկու-երեք ուժերը կմնան ժողովից ներս:

Հաջորդ անգամ կդաստիարակ մյուս ու-ժերի մասին ես, մեկ էլ, ինչ իմանաս, ընտրությունը կարող է անսղատելու-թյուններ մատուցել:

Խաղաղությունների գովազդի սահմանափակում

Գովազդի մասին օրենքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարվելու մի-ջոցով ՔՊ-ական դասգամավոր **Հրաչյա Հակոբյանը** նախաձեռնել է տնա-լիզատորների եւ ինտերնետ քայլերի գովազդի սահմանափակում առավելագույն 6-ից մինչեւ 24-ը հեռուստատեսություններում, ինչպես նաեւ մի քանի հանրության լայն շրջանում ուղղված ինտերնետային լրատվամիջոցնե-րում: Այս խաղերի արտաքին գովազդը եւս բացառվում է խաղերի կազմակեր-րիչներին իրենց կայքերում միայն կարող են գովազդել այս բիզնեսը: Բովան-դակային առումով էլ սահմանափակում կա՝ արգելվում է դիմել անչափա-հասներին, տղավորություն ստեղծել, որ խաղաղությամբ անելով՝ խաղերի մաս-նակիցները կտան են իրենց կյանքը կբարելավեն: Այս օրենքի ընդունումից հետո միգուցե ազատվենք ռադիոհեռուստատեսություններից մեզ խեղ-դող խաղային գովազդից:

ԱՐՄԵՆ ՄԱՆՎԵԼՅԱԼ

Պ.Գ.Ք. Ֆրանսիայի մայրաքաղաք Փարիզում հավաքվել էին աշխարհի սերունդների դեկավարները...

Պետությունների ներկայացուցիչները հավաքվել էին Փարիզում ոչ միայն հիշատակելու ամենաարյունալից դաժանագործությունները...

Առաջին համաշխարհային դաժանագործությունն ընթացավ 1914-1918 թվականներին...

Սակայն, նկատենք, որ սա դաժանագործությունների միջոց էր, այլ կայսրությունների, որոնք ձեռնարկեցին իրենց տարածքային արշավանքները...

Այս դաժանագործությունը հրահրվեց երկու սկզբնական ժամանակաշրջանում, երբ աշխարհում տեղի էին ունենում ոչ միայն արդյունաբերական հեղափոխություններ...

Այսինքն, տեղի էին ունենում աշխարհաբարձարական փոփոխություններ, որոնք թեթև էր ամբողջովին վերաձեռնելիս աշխարհի ֆաբրիկաները...

Առաջին համաշխարհային դաժանագործությունը և կայսերական աշխարհահամակարգի կործանումը

Գաղութային համակարգը իրեն ստանել էր, աշխարհի գերտերությունների՝ կայսրությունների միջոցով...

Աշխարհը կարծես թե փոքրացել էր ցամաքային համար, հետևաբար տեղի էր ունենում մոլորակային շարժումներ...

Սակայն այս բարդությունը ընդունում էին նաև այլ կայսրություններում, որոնք իրադրություններում իրավիճակը հասկանում էին...

Վերջինս՝ ԱՄՆ-ի մուտքը համաշխարհային ֆաբրիկաներում ինտերնացիոնալիզմի միջոցով...

Սակայն, նկատենք, որ սա դաժանագործությունների միջոց էր, այլ կայսրությունների, որոնք ձեռնարկեցին իրենց տարածքային արշավանքները...

Այսինքն, տեղի էին ունենում աշխարհաբարձարական փոփոխություններ, որոնք թեթև էր ամբողջովին վերաձեռնելիս աշխարհի ֆաբրիկաները...

սաստիկ վերջնականապես հասավ երկրորդ համաշխարհային դաժանագործության շեղումը...

Օսմանյան կայսրության անկումը, երկրորդ համաշխարհային դաժանագործության շեղումը...

Վերջինս, հասկանալով զարգացման հնարավոր այլ սցենարը, մուտք գործեցին համաշխարհային դաժանագործության շեղումը...

Հայերի զանգվածային ցեղասպանությունը իրականացվում էր կայսրությունների բացահայտ օրինակ Չեռնոհայի կամ լու՝ օրինակ Սեծ Բրիտանիայի ու Ռուսաստանի համաձայնությամբ...

Հայերի զանգվածային ցեղասպանությունը իրականացվում էր կայսրությունների բացահայտ օրինակ Չեռնոհայի կամ լու՝ օրինակ Սեծ Բրիտանիայի ու Ռուսաստանի համաձայնությամբ...

Եվ նույնիսկ այն ֆաբրիկաներում, որոնք իրենց փորձում էին աջակցել հայերին, օրինակ՝ արաբները, անում էին դա ինչպես իրենց ցանկերը...

Սակայն, հայ ժողովուրդի կորուստը անհամեմատելի էր այլ ազգերի կորուստների հետ, ցեղասպանության հետևանքով մեծ կորուստներ էին կրել այն ազգերը, որոնք մի կայսրության հասկանալիս էին թե մեր հայրենիքի մեծ մասը...

ԳԵՎՈՐԳ ԳՅՈՒԼՈՒՄՅԱԼ

«Դուխի» ուղեգրությունը խելքն է

Այս արվեստի հույսի 27-ին մեղադրանք առաջադրվեց ՀԱՊԿ ֆաբրիկայի 30-րդ հասցեայում, որից հետո նա հեռավորվեց...

Խաչատուրյանը ՀԱՊԿ ֆաբրիկայում էր ընթացում 2017 թվականի մայիսին, երբ թեթև էր դաժանագործություններ մինչև 2020 թ. նույն ամիսը, բայց, ինչպես տեսանք, Երևանում անգամ հինգամսյա ընթացքում չէր կարողանում...

Հիմա՝ ամենազանգվածայինը. Հայաստանը գրկվեց ՀԱՊԿ-ը եւս երկու տարի դեկավարելու «հաճույքից ու արժանությունից»:

Նախ նշենք, որ նրան այդ եղանակով մեղադրանք առաջադրելն ու հարցաքննությունը, առաջին հերթին մեծ հարված էր հենց ՀԱՊԿ-ին, հարված, որն, ինչպես տեսանելի է, մինչև այսօր չենք մարտնչել, դժվար էլ մարտնչել: Ասենք, կարելի էր այդ «այդ ֆաբրիկայի ստանդարտային խանութները» մի կերպ սանել, եթե խաչատուրյանը Հայաստան կանչելն ու մեղադրանք առաջադրելը որևէ շեղումներ արդյունք տար: Բայց ոչ միայն արդյունք չսկսեց, այլ...

լն կանգնեց գրկեց մեր երկիրը կենսական ինֆորմացիայի աղբյուրից:

Միանգամայն դարձ էր, որ խաչատուրյանը Հայաստան կանչելը ոչ այնքան արդարադատության հասնելու ձգտում էր, այլ՝ վրեժխնդրությունը: Մահով ես չեմ փորձում արդարացնել կամ մեղադրել խաչատուրյանին, մահավանդ որ նրա անվան հետ, ընդունենք կամ ոչ, ժողովրդի հանցագործությունների մեղադրանքներ են կադրված, բայց նրա դեմ հարուցված գործն, ըստ էության, դուրս չի գալիս «ասֆալտի փոշու» եւ հաջորդ օրը տուն ուղարկելու սցենարի սահմաններից:

Այսպես, խաչատուրյանը Հայաստան կանչելը ոչնչով չզօգնեց նրա դեմ առաջադրված մեղադրանքն արդարացնելու եւ Մարտի 1-ի գործում գոնե մեկ ֆայլ առաջ գնալու համար: Չմայած, տարիներ շարունակ Նիկոլ Փաշինյանը ղեկավարում էր, որ Մարտի 1-ի գործի բացահայտումն ուղղակի ժամերի խնդիր է: Ի դեպ, նմանափոխ մի հայտարարություն, Հոկտեմբերի 27-ի ստանդարտի մասով, արել էր նաև Ռոբերտ Քոչարյանը, ղեկավարելով, թե՛ այդ գործը «նույնիսկ գյուղական ուղաստեղծություն» կարող է բացահայտել: Ինչպես որ, ավելի վաղ, Բաբելոն Արարցյանն էր համարում Պալատյանի հուղարկվածությունը հոխորում, որ ստանդարտ գործը մի երկու օրում կբացահայտվի: Բայց ոչ «ուղաստեղծություն», ոչ էլ «փաշինյանական» ժամերն ու «արարցյանական» երկու օրերը...

ը ցայսօր չեն կարողացել բացահայտել դրանք: Ինչպես, չկարողանալով որևէ լուրջ ձեռնարկներ ունենալ մերին ֆաբրիկայի հետաքննում-դատավարությունների գործում, Հայաստանը մեծ կորուստ ունեցավ արտաքին ֆաբրիկաներում մեծ, որ է՝ վերը նշված՝ ՀԱՊԿ ֆաբրիկայի դաժանագործություններից:

Բայց այսօր դեռ ամենը չէ: Միեւնույն է, մեր դատավարական մի օր թեթև էր համարել այդ դաժանագործությունը, ինչպես գիտենք, ֆաբրիկաներում բնորոշ է երևույթ է՝ օրվա ռեսուրսներն օգտագործելը՝ վաղը ֆաբրիկայի համար, որ չարեցիկներն են:

Որքան էլ հայկական կողմն այսօր ձգտում է խաչատուրյանի փոխարեն նոր դատավարական ուղարկել այնտեղ, չի ստացվում, ինչպես ասում են՝ զննողն արդեն անցել է, եւ մեզ մնում է դրա փուփ-փուփի ձայնով բավարարել ու ստասել հաջորդ չվերթին: Մի աստիճանով ժողովրդական առած կա՝ «Չուսողի կերածն ուսողին հալալ է»: Հասանք նշանակեցին:

Հիմա մեր չկերածը փորձում է ունել Բելառուսիան, որը ՀԱՊԿ ֆաբրիկայի դաժանագործության համար առաջադրվել է իր թեկնածուին՝ Սանտիակո Զասին: Երբեք է, բացի Զասից, թեկնածուներ են նաև Հայաստանի ներկայացուցիչ Վաղարշակ Հարությունյանն ու ՀԱՊԿ դաժանագործարար Վալերի Սեմերկովը, բայց, ինչպես երևում է բացահայտված ֆաբրիկայից:

րից, Ջասը ֆաբրիկայի է: Հարց՝ բացի մեր ֆաբրիկայի դաժանագործությունից, էլ ո՞րն է խնդիրը: Թերեւս այն, որ հիշյալ Սանտիակո Զասը շարունակելով իր Պաշտպանության ստեղծած «բարի» ավանդույթները, մի քանի ֆաբրիկայի սանտիակոյան հարաբերություններ է հաստատել Ադրբեյջանի հետ: Նրա համար ջանքերի շնորհիվ է կյանքի կոչվել Ադրբեյջանի ու Բելառուսի միջոց ոչ վաղ անցյալում կնքված ռազմական գործարքը: Ավելին՝ հենց Սանտիակո Զասի «դառը ֆրիմի» արդյունքն է 2018 թ. ապրիլի 18-ին Ադրբեյջանը Բելառուսից գնել է շարունակվում է գնել հայտնի «Պոլոնեզ» կրակի ռեպլիկայի համակարգերը: Այստեղ են ասել՝ «բա մեզ թեթև էր», այն էլ այս «մեղ մաջալին»:

Հիմա թող վարչապետն ինքն իրեն հարց տա՝ սկսյալ դատավարական ավելի աստիճանից, թե՛ կորցրինք: Կորուստը երեւելի է, իհարկե այն ոչ թե խաչատուրյանն է, այլ դաժանագործությունը՝ ընդհանրապես: Իսկ եթե այդ օրոշակներում կան ձեռքբերումներ, թող նշենք: Բայց կարելու է իմանալ, որ հիմա կառավարության օրինակներ անելիքը ՀԱՊԿ-ի ֆաբրիկայի դաժանագործություն ամեն գնով կրկին հայ նշանակելն է, որը, մեր մեզ ասած, «դաժանագործություն» թե ինչպես է: Երկարատև կան այս խնդրումների օրոշակում Զասի նշանակումը լավ բանի չի հանգեցնի: Չմանրամասնենք, առանց այն էլ ամեն ինչ դարձել է դաժանագործություն: Հիշյալ ֆայլն ուղղակի ֆաբրիկայի անչափափաստության հետևանք է, որի արդյունքում տուժում է ընդհանուրիս ցանկը:

ԵՐՎԱՆԻ ԱԶՍՏՅԱԼ

Պետրոսյան, ԱՄՆ

Հայաստանի երրորդ հանրապետության ընթացքում ցարդ անցկացված ընտրություններից ի վեր հայաստանաբնակ հայերը առաջին անգամ ընտրության են գնալու առանց հարկադրանքի կամ կաշառքի: Մեկ ամիս առաջ քաղաքապետի ընտրությունները կայացան լիարժեք խաղաղ մթնոլորտում, չնայած դրանցում դավաճանություն էին այն ոգեւորություն ու էլֆորիան, որ վարչապետի

մեկ օրից մյուսը չի փոխվում իրենց աղբյուրներում, առաջ հուսահատվում են: Եթե է, կոռուպցիան ընդհանրապես եւ կաշառակերությունը մասնավորապես, ըստ աստիճանի մոնիթորինգի, վերացել են, բայց դեռ երկար ժամանակ ու ֆրսնազան աշխատանք է անհրաժեշտ հին վերերը բուժելու, համակարգը բարեփոխելու եւ թավշյա հեղափոխության բարիքները վայելելու համար:

Առայժմ բոլորի հույսերը կենտրոնացած են առաջիկայում սոցիալական ընտրությունների վրա: Փաշինյանը ժողովուրդին առաջնորդում է դեռի երկար

կուն է որեւէ բան հասկանում նրա գործունեությունից: Բայց մարդիկ վերական են այդուհանդերձ: Փաշինյանը փորձեց բարեփոխել ընտրական օրենքը, բայց կոռուպցիայից անխնայ խորհրդարանը մեկ ձայնով սաղալեց այդ նախաձեռնությունը:

Երկուն կան 13 ընտրական տեղամասեր, որոնցում 101 դասգամավորներ են ընտրվելու: Թեկնածուները ընտրվելու են երկու ճանապարհով. կուսակցական դասկարգով կամ անկուսակցական առաջադրման հիմունքներով: Կուսակցությունները մեծ է հաղթահարեն 5 տ-

Տագի խնդիրը

Ըստ Հայաստանի հանրապետության վիճակագրական կոմիտեի հրատարակած սվալների, այս տարվա հունվար-սեպտեմբեր ամիսներին հանրապետությունում սղառվել է 199.500 տոննա հաց, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածում սղառված՝ 204.400 տոննայի փոխարեն:

Ի դեռ, հացի սղառման զգալի մասը վերաբերում է վերջին եռամսյակին: Հաշվի առնելով ներգաղթի մասին ամեն օր հասարակությանը կերակրվող լուրերը, մեծ է ենթադրել, որ կան դրանք կեղծ են, կան ներգաղթյալները «հաց չեն ուտում»: Ավելի՛ն՝ տեղացին էլ վերջին քաղաքական զարգացումներից հեռո «սղառված կորցրել է»:

Արայիկ Հարությունյանի ուղղագրական սխալները

Նոյեմբերի 14-ին թե՛ մնարկման ու ծաղրի առարկա դարձավ ԿԳ նախարարի դաստիարակության Արայիկ Հարությունյանը, որն իր ֆեյսբուքյան էջում կատարած գրառման մեջ թույլ էր սվել առնվազն հինգ ուղղագրական սխալ: Բարձրագույն աղմուկից հեռո նախարարն անմիջապես խմբագրել էր տեքստը, բայց մի օգտագործողը հասցրել էին այն արտասանելու ու տարածել: Հիշեցնեն՝ գրառումն անելուց մեկ-երկու ժամ առաջ նախարարը ԱՄ ամբիոնից խոսել է կրթության ցածր որակի մասին: Հայտնի առաջը դնում է. «Բժիշկ, բժշկեա գանձն ֆ»:

Տերթական վեճը՝ ուսխորհուրդների մակարդակով

«Պրոգրես» երիտասարդական նախաձեռնությունների կենտրոնը նոյեմբերի 14-ին հրավիրել էր մասնակի ասուլիս: Զննարկումը կայացավ Երևանի՝ Վ. Բրյուսովի անվան համալսարանի Ուսանողական խորհրդի տուրք, որի հետ կապված մտահոգություններով վերջերս կենտրոնից էր դիմել Ուսանողական խորհրդի նախագահ Ռոզա Հակոբյանը: Մասնավորապես ընդգծվեց, որ մայիսի 24-ին նույն համալսարանի մի օգտագործողները ֆնարկում են անցկացրել՝ ուսխորհրդի նոր կանոնադրության մեկնման նպատակով: Սակայն ուսումնասիրություններն ու կատարված կանոնադրության ֆնարկում չի եղել: Խոսվեց նաեւ այն մասին, թե խնդրի վերաբերյալ ԿԳ նախարարի դաստիարակության Արայիկ Հարությունյանին մասնագետները տեղեկությունները չեն համապատասխանում իրականությանը:

Հիշեցնեն, որ նոր կանոնադրության հաստատումից ի վեր Հայաստանի տարբեր համալսարաններում մեծ արժեք է սկսվել ուսանողական խորհուրդների դեմ:

Պետրոսյանի գեղարվեստական զննարկումը

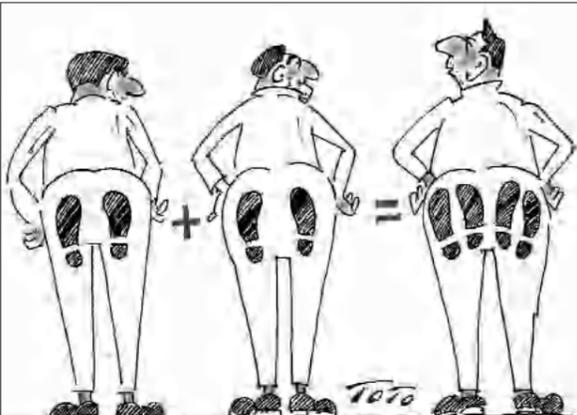
դաստիարակում առաջնորդեցին Նիկոլ Փաշինյանին:

Նախկին վարչապետի օրոք, քաղաքապետի ընտրություններին մասնակցել էին ընտրողների 40 տոկոսը: Թավշյա հեղափոխությունից հետո մասնակցողների տոկոսը չնչին փոփոխությամբ դարձավ 43: Որոշ բացառություններ, անուշաբույր, սրվեցին այս ցածր ցուցանիշը արդարացնելու համար: Դրանցից մեկը վերաբերում էր կաշառքի բացակայությանը: Մյուսը՝ այն համոզմանը, թե Փաշինյանի «Իմ փայլ» կուսակցությունը ջանքեր էր անում հաղթանակի համար, եւ մասնակցողների ֆանալը էական նշանակություն չի ունենալու ընտրությունների վերջնական արդյունքի վրա: Ներկայիս, վախ կա, որ նույն դաստիարակություններով լի ընտրողներ չհոտենան փեւստափերին:

Քաղաքացիների դիրքորոշումներն ու քաղաքական տրամադրվածությունները կարելի է հեշտությամբ կորզել սախուկ վարողներից: Թավշյա հեղափոխությունից առաջ ուղեւորի նստելուց ամիջապես հետո նրանք դժգոհում էին կառավարության դեկլարացիաներից եւ սղառողական արդյունքների գների աճից: Փաշինյանի իշխանությունը ստանձնելուց հետո նրանց տրամադրությունը դրական փոփոխություն կրեց: Նրանք սղառողական վիճակում են: «Տեսնենք, ինչ է լինելու», ասում են հիմնականում:

Փաշինյանն ու իր թիմակիցները հավասարաբար են, որ ժողովուրդն իրենց լիազորել է ձեռքագրվելու նախկին իշխանություններից, բայց թե ո՞րն է լինելու հաջորդ փայլը, նրանք հստակ դասկարգում չունեն:

Մարդիկ, սովորաբար, սղառելիքներով ու ակնկալիքներով են աղբյուր: Նրանք անհամբեր են եւ թեք որեւէ բան

ժամանակ դառնալու մի գործընթաց, որի կենտրոնում նոր մտածողությամբ օժտված, թվային դարաօրացման երիտասարդ սերունդի անդամներ են:

Հայաստանի խիստ փոփոխական քաղաքական համակարգում ներկայիս աշխույժ բանակցություններ են տեղի ունենում կուսակցությունների եւ դաշինքների միջեւ, նոր կուսակցություններ են ի հայտ գալիս, հին դաշինքներ՝ մասնատվում: Մինչեւ գաղափարախոսությունների վրա հիմնված ամուր կուսակցություններ չկազմվեն, փոփոխմանը արդյունավետ է սղառնալ ներկա քաղաքական դասերին: Արեւմուտքում ավանդական կուսակցությունները կազմվել են ներկայացնելու համար հասարակության տարբեր խավերի օգտին: Նաեւ դաշինքները, ամրապնդելու ժողովրդավարությունը: Ազդեցիկ անհատներ են նրանց դրամական միջոցների տուրք կազմված քաղաքական կուսակցությունները երկար կյանք ունենալ չեն կարող: Թվում է, թե այս անգամ Հայաստանում էլ քաղաքական կուսակցությունները գաղափարական սկզբունքների տուրք են կազմվում: (Մենք նույն կարծիքին չենք: **ԽՆԲ.**):

Ընտրական համակարգը լիարժեք բարդ մեխանիզմ է եւ մարդկանց լիարժեք տ-

կուսի օժանդակ, իսկ դաշինքները՝ 7: Որեւէ կուսակցություն, որ հաղթահարում է 5 տոկոսի օժանդակ, իրավունք է ունենալու 10 դասգամավոր ընտրելու: Իսկ վեճերի 42 տոկոսը ստացած կուսակցությունը դարձնելու է հավելյալ վեճերով, որոնք 50+1-ի են բարձրացնելու այդ տոկոսը: Այդ կուսակցությունն էլ կազմելու է կարգիները եւ ընտրելու է վարչապետին:

Փաշինյանի կուսակցությունը հակված է ստանալու վեճերի 80 տոկոսը: Բայց սահմանադրությունը թույլ չի տալիս նման իշխանություն ձեւավորել խորհրդարանում, որտեղ դասգամավորների 30 տոկոսը մեծ է տրամադրվող ընդդիմությանը: Առնվազն երկու կուսակցություն կարող են ընդդիմություն կազմել, եւ թեք դրանցից մեկը չհաղթահարի անցնել 5 տոկոսի օժանդակ, միեւնույն է՝ նրա թեկնածուները ընտրվելու են, որոնք սահմանադրությամբ նախատեսված երկու կուսակցությունների ընդդիմությունը կայանա: Նոյեմբերի 14-ին լրացավ թեկնածուների առաջադրման ժամկետը:

Եթե ընտրություններին մասնակցողների ֆանալը փոքր լինի, դաստիարակ դարձյալ կաշառքի բացակայությունն է լինելու: Թավշյա հեղափոխությունը իր նպատակին հասած չի լինելու մինչեւ չիրականացնի իր հաջորդ առաքելությունը, որն է երկիրը դնել իսկական ժողովրդավարության ճեպերի վրա: Հենց Փաշինյանը հաղթանակի եւ ստանալու լիազորությունները, նա ամբողջովին ի վիճակի է լինելու զբաղվելու երկրի տնտեսությունը վերականգնելու հարցով, որը բազում ներքին եւ արտաքին մարտահրավերների թիրախ է դարձել արդեն որոշակի ժամանակ:

Թարգմ. ՎԱՐՈՒՅ ԾՈՒԽՎՅԱՆԸ (The Arm. Mirror-Spectator)

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱԼ

Նասայա Մեմյոնովան եկավ

Նասայա Մեմյոնովան եկավ, ու Հանրապետական կուսակցությունը վերջապես ասաց իր տրամադրվածությունը խոսքով: Կուսակցության ղեկավարները կայանալիք արտահայտեցին խորհրդարանական ընտրություններին: Ցուցակը կզվապետի դաստիարակության նախկին նախարար Վիգեն Սարգսյանը, որը նաեւ կուսակցության նախագահի առջին տեղակալ է ընտրվել: Ինքը՝ Սերժ Սարգսյանը նախընտրական ֆարգարեակվին չի մասնակցի, ու եւ դժվարանում են ասել՝ սա նրան քաղաքագետներն են խորհուրդ սվել, սոցիոլոգները, թե՛ հոգեբանները: Ամեն դեպքում ՀՀԿ-ից խորհուրդ էին տալիս ՀՀԿ-ին, որ այս անգամ չմասնակցեն ընտրություններին, մի 4-5 տարով մեկուսանան, բնականաբար ոչ թե մեկուսարաններում,

այլ, օրինակ, գրադարաններում, չմտածեն քաղաքականության, ռեանալիզմի, նույնիսկ հայրենիքի ու Նոյեմբերի մասին ու մի բոլ հանգստանան: Ով-ով՝ ՀՀԿ-ն ինչ լավ գիտի, թե ինչ են դառնալու, դառնալու միջոցները ու ժողովրդի հիշողության սահմանները:

Դե այսինքն լրագրողը ՀՀԿ նախագահի առաջին տեղակալից հետաքրքրվել է, թե ինչն էր մեծ է հասարակությունը վստահի ՀՀԿ-ին, Վիգեն Սարգսյանն էլ ասել է. «Մենք գիտենք երկիրը մանրամասն, գիտենք խնդիրները եւ գործող իշխանությանը ունենք աղաքուցելու բան»:

Հասկացա՞ք, այսինքն մեզ, կամ մեր մի մասը գնալու է ու ՀՀԿ է ընտրելու, ֆանի ու միայն այս կուսակցությունն է, որ մանրամասն գիտի երկիրը, օրինակ՝ Միտր Սեդրակյանը հրաշալի գիտի Արեւել, Սամվել Ալեքսանյանը՝ Մալաթիա-Սեբաստիայի բոլոր ծակուծուկները, Սուրիկ Խաչատրյանը՝ Սյունիքի մարզի դաստիարակության բոլոր անցքերը, Ռուբեն Հայրապետյանը՝ Ավանը, չնայած մեկ-մեկ Տարոն Մարգարյանը նրան հաղթում է այս հարցում... Մի խոսքով, ՀՀԿ-ն ոչ միայն մանրամասն գիտի երկիրը, այլև ունի երկրի առանձին տարածաօրհանների մեղ մասնագետներ: Բայց սա դեռ մի կողմ, ինչ է նշանակում հասարակությունը մեզ մեծ է վստահի, ֆանի որ մենք գործող իշխանությանն աղաքուցելու բան ունենք: Այսինքն, մարդիկ մեծ է ՀՀԿ ընտրելու, որ կինո նայեն, որտեղ ճիշտը հիվանդացել է, բայց չի մահացել ու լավագույն տեղերը ոչ թե հեռանում են, այլ սեփական ճշտի համար տարբեր տեսակի թուրմուր ունեւր գնով, ֆայլեր են ձեռնարկում, անգամ եթե ֆայլ անելը հակառակորդի մեծանունին է: Էլ դարդ ու ցավ չունենի էլի, փոփոխում առնենք, մտենք հեռուստացույցի առջեւ ու

տեսնենք, թե ինչպես է Նիկոլ Փաշինյանն ասում, իսկ ՀՀԿ-ն հակառակն աղաքուցում... Հարգելի հանրապետականներ եւ կյանքում գոնե մեկ անգամ քաղաքագրական դաստիարակ կնեւեն, եկե՛ք ոչինչ մի աղաքուցեք իրար, որովհետեւ եթե դուք իսկապես մանրամասն իմանալիք երկիրը, կհասկանալիք, որ դրա մարդկանց՝ Հայաստանի քաղաքացիներին բոլորովին չի հետաքրքրում, թե ո՞վ էր ձեզանից ճիշտը ու ով սխալվեց: Մեզ հետաքրքրում է մեր գործը, մեր աշխատանքը, մեր թեւակը, մեր սառնարանը, մեր աղաքան ու հասկալիքները ներկան, որն արդեն չգիտենք որտեղ հայաստանցի տեղումը գոհաբերում է համուն վաղվա Հայաստանի, որն այդպիսով էլ չի գալիս, ֆանի ու հին ու նոր իշխանությունները միեւնուր բան ունեն աղաքուցելու:

ՍՈՒՐԵՆ Թ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

դպր

Հարյուր տարի առաջ՝ 1918 թ. հոկտեմբերի 30-ին Հունաստանի Լեմնոս կղզու Մուդրոս նավահանգստում, Անսանի ներկայացուցիչների և Թուրքիայի միջև ստորագրված Մուդրոսի զինադադարով Առաջին աշխարհամարտն ավարտվեց: Մարդկության զանազան մեջ մասնակցություն ունեցող կողմերի չափերով անմասնադատ այդ դաժնագրի հետևանքով կործանվեցին և զոհվեցին բազմաթիվ ընդմիջ հեռացան երեք Ռուսական, Ավստրոհունգարական և Օսմանյան կայսրությունները: Խոր ճախեր սկսեցին և զգալի տարածներ կորցրեցին Մեծ Բրիտանիան, Ֆրանսիան և այլ գաղութային տերություններ: Պատերազմը տևեց 4 տարի 3 ամիս և 10 օր, զոհվեցին 10 և վիրավորվեցին 20 մլն մարդ: Համաճարակներից և սովից մահացան ևս 10 մլն մարդ: Պատերազմը կողմերի ուղղակի ռազմական ծախսերը կազմեցին ավելի քան 200 մլրդ. դոլար (համադասարան տարիների գներով): Պատերազմից հասկալի օգտվեցին կապիտալիստական խոշոր մոնոպոլիաներն ու հաղթանակած դեմոկրատիաները:

Աշխարհամարտը մեծագույն արհավիրք եղավ հայ ժողովրդի համար: Նա բնակչության թվաքանակի համեմատությամբ ամենաբարձր զոհերը սկսեց՝ շուրջ 2 մլն: Համաաշխարհային զանազան

հայ ժողովուրդը մասնաճեղման և եղել արդարության վերականգնմանը և Հայկական հարցի լուծմանը: Սակայն մինչ օրս էլ այդ գործընթացը շարունակվում է: Իհարկե, այսօր անուրանալի ձեռքբերումներ ունենք. վերականգնված է մեծագույն արժեք մեթակառուցությունը, աշխարհի շուրջ երեք տասնյակ մեթակառուցումներ և համաաշխարհային հեղինակավոր մի շարք կազմակերպություններ ճանաչել են Եղեռնը, վերադարձված է Արցախը, զարգանում է երկրի տնտեսությունը, ունենք տարածաշրջանի ամենամարտնակ բանակը, հարուս մտավոր դասեր և լուսավոր աղագային հավասարակշռ ու ղրանով ոգեւորված, իր դեմքն ու ուրույն մտածողությունն ունեցող երիտասարդ սերունդ: Սակայն դայաբար շարունակվում է, իսկ Հայկական հարցն սղատում է իր արդարացի լուծմանը: Ցավով, այսօր էլ շարունակվում են արդիական մնալ զանազաններն ընդհանրապես արգելելու և դրանից դատեր ֆաղելու գործընթացները:

Հետադարձված ժողովուրդն անկասկած կարենա ձեռքբերում էր ժողովուրդների իմաստուն ման իրավունքի ձեռնարկները վիճարկման հայտնի 14 կետերում, որը հետագայում ներառվեց ՄԱԿ-ի կանոնադրության մեջ, Հելսինկիի եզրակարգից ակնույն և հիմք դարձավ շատ երկրների անկախության համար: Աշխարհի ժողովուրդները կարողացան ազատ կամի դրսևորումով սնորհել սեփական ճակատագիրը: Սակայն ցավով, այդ իրավունքի նկատմամբ

Մուդրոսի զինադադարի 100-ամյակը

վերադառնումներով մոտեցում կա, որի դասճանով Արցախի ժողովրդի՝ իր ճակատագիրը սնորհներու համար սասանայակներ շարունակվող դայաբար դասաճ իրավական լուծում դեռևս չի ստացել :

Չմայած Առաջին աշխարհամարտից հետո ստեղծվեց ՄԱԿ-ի նախաժողովը հանդիսացող Ազգերի լիգան, որի գլխավոր նդատակը վերջնական ու հարատե խաղաղության հաստատումն էր և ամեն տեսակի ծայրահեղականության արգելումը, սակայն ժամանակակից աշխարհում այդդիսի դրսևորումները շարունակ ավելանում են: Այսօր մենք հաճախ ենք ականատես լիմում մարդու ամենակարենա՝

թյան նոր շրջանում թուրքերն իրականացրին առաջին՝ հայերի ցեղասպանությունը: Ամենավայրագ բռնարարների միջոցով նրանք ոչնչացրին 1.5 մլնից ավելի անմեղ հայերի: Հետագայում այդ հանցագործությունը դեռ ավելի 20-րդ դարի առաջին ցեղասպանությունն է: Երբ և, Աշխարհամարտից հաջորդած շրջանում Անսանի տերություններն առաջին անգամ գործածեցին «մարդկության և ֆաղակերթության դեմ հանցագործություն» սահմանումը և դրանով դասադարձեցին օսմանյան թուրքերին 1.5 միլիոն հայերի ոչնչացման համար, սակայն ընդամենը երկու սասանայակ անց մարդկությունն ականատեսը եղավ Հոլոքոսթին, իսկ ավելի ուշ՝ Կամբոջայի, Ռուանդայի և այլ ցեղասպանությունների:

Լյանգի իրավունքի ունահարման դեմքերի: Ակնհայտ է նաեւ, որ մարդկությունը խելի չեկավ: Շուտով սկսվեց երկրորդ աշխարհամարտը, որին էլ հաջորդեց սղառազինությունների մրցակազմը, որի վերջն այսօր էլ չի երեւում:

Օրերս Առաջին աշխարհամարտի ավարտի 100-ամյակի առիթով Թավոյա հեղափոխության առաջնորդ Նիկոլ Փաշինյանն Փարիզում ունեցած իր ելույթում իրավացիորեն մեելով, որ «Մենք չենք կարող փոխել դասմությունը, բայց դասմությունը կարող է փոխել մեզ, որ մեր աղագան ավելի լավը դառնա», այնուհետեւ շեշտեց, որ հարկավոր է նախ և առաջ հիշել այդ դաստերազմի դասերի մասին: Իսկաղդես, աշխարհի մարդկությունը խնդիր ունի ոգեկոչելու բոլորի հավաքական հիշողությունը և զգուցացնելու, որ երբ մի դեմություն փորձի դաստերազմի միջոցով խնդիրներ լուծել, ոչ միայն բռնի նրա ձեռքը և թույլ չսա դա անելու, այլև խստագույնս դաստի:

Հայ ժողովուրդը, որը ամենամեծ զոհողությունների գնով նդատեսել էր դաճակիցների հաղթանակին, մեծ սղատելիներ ուներ Անսանի տերություններից: Սակայն այդ անգամ էլ դրանց ֆաղակերթության ու տնտեսական անհետն ավելի գորեղ եղան, քան մարդկային տարրական տրամաբանությունը, և հայ ժողովուրդը ոչ միայն ոչինչ չստացավ, այլև հայտնվելով թուրք-ռուսական սալի և մուրճի արանում, կորցրեց թե՛ իր դեմակառուցությունը և թե՛ դասմական տարածների բացարձակ մեծ մասը: Ոչինչ չփոխեցին նաեւ զինադադարներին հաջորդած հաճության Փարիզի (քանի որ զինադադարի դայամանները՝ առանց համաձայնեցնելու Անսանի մյուս անդամների հետ, բայց նրանց անունից Թուրքիային թելադրել էր անգլիացի ծովակալ Քալթոթը, դրանք ֆնարկման առարկա դարձան 1919 թ. հունվարի 18-ին Փարիզում բացված հաճության) և Լոզանի Մերձավոր Արեւելիի հարցերով (վերջինը տեղի է ունեցել 1922 թվականի Մայիսի 20-ից 1923 թվականի հուլիսի 24-ը) կոնֆերանսները:

Մուդրոսի զինադադարի կնումից հետո շատ ջրեր են հոսել: Անցել է մեկ դար, որի ընթացքում

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱՆ

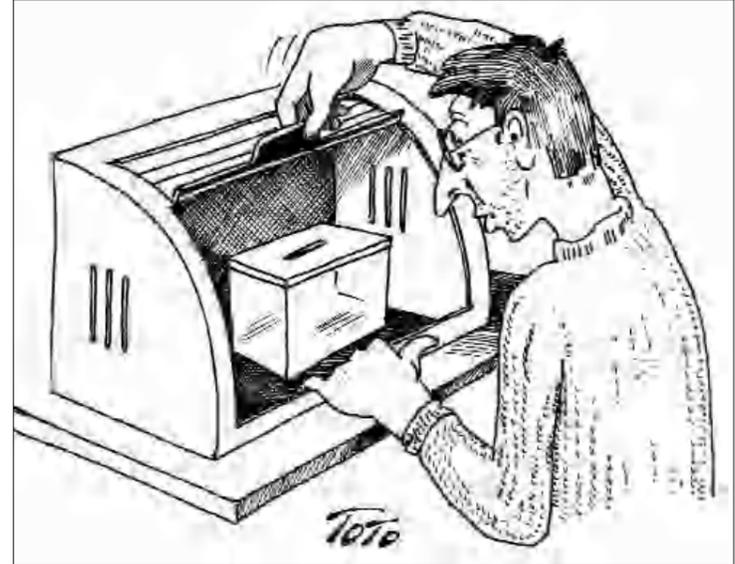
Կեցցե ֆաղակառուցությունը

Իսկ ի՞նչ կլինի, եթե Հայաստանի բոլոր կոճակարները որոշեն զբաղվել ֆաղակառուցությամբ: Դե այսինքն թարգեմ կոճակարությունն ու մտնեն այս կամ այն կուսակցության կամ դաճինի ցուցակներ: Ես չգիտեմ, թե ֆաղակառուցության ծախքերը դրանից որքանով կտոնծվեն ու կկարվեն, բայց ես վստահ եմ, որ եթե նման բան լինի Հայաստանում, բոլորս, կաղ չունի՝ Գյումրիից Երեւան, թե՛ Բաղրամյան 26-ից Կառավարության շենք, կֆայլենք ծակ կոճիկներով: Այս առումով, Ասված չանի, եթե ֆաղակառուցությամբ զբաղվելու որոշում կայացնեն հացթուխները: Բանն այն է, որ եթե ծակ կոճիկով ֆայլել հնարավոր է, աղատ սոված դա անելն անհնարին է, և ուրովիեղե ֆաղակառուցությամբ զբաղվել մասնակուն է ֆայլել, աղատ հացթուխները սկզբունորեն չեն կարող դառնալ ֆաղակառու գործիչներ, քանի որ մարդու, առավել են ֆաղակառու գործի գլխավոր առաջնությունը, եթե անգամ հայրենիքը շենքանցել է, աղատ մղատակը ուտելն է, հնարավորինս շատ, միս, յուղոս:

կուսակցություն, Հայ շինարարների կուսակցություն, Հայ ֆարսաճների կուսակցություն, մի խոսքով... Բայց, մյուս կողմից, իրավունք չունեն լրագրողները զբաղվել ֆաղակառուցությամբ: Իհարկե ունեն: Խնդիրը հայաստանցու առանձնահատկությունն է, մողան: Եթե Նիկոլայը կարող է զբաղվել ֆաղակառուցությամբ, Արմենն էլ կարող է, Մերուճանն էլ կարող է, Վահանն էլ կարող է, Միսակն էլ կարող է, Վարդուճն էլ կարող է, Լրագրությունը մարդկանց մի տեսակ ձանձարեղ է, իրենք բարձր թռչիթ թռչուններ են, ինչքանի կարելի է ուրիշները մասին խոսել, թող մի ֆիչ էլ իրենց մասին խոսեն: Որքան կարելի է փրկել ճամարությունը, երբ ճամարության թողումն ավելի եկամտաբեր է:

Եւ չմայած մեզ դեռ նման արհավիրքներ չեն սղառնում ու կարող ենք կոճիկներն անկախ ֆաղակառու հայացքներից վե-

Ես անկեղծ ու մեծ հաջողություն եմ մաղթում բոլոր լրագրողներին, ովքեր այս կամ այն կուսակցության ցուցակներում սղատում են դասաճանաղրական մանդատներին՝ արդեն իսկ մտովի կահավորելով դասաճանավորի իրենց առանձնատեսակները: Ես սիրում եմ բոլոր այն լրագրողներին, ովքեր սկզբունորեն չեն մտնում ֆաղակառուցություն, քանի որ իրենք լրագրող են և ճամարությունը

րանորոգել, հանգիստ հաց գնել՝ չմտածողվելով, որ դրա բաղադրության մեջ հասուկ կուսակցականացնող նյութեր են ներառել, բայց իրավիճակը մտածողիչ է՝ մեկ այլ հացի՝ ճամարության առումով: Լրագրողները, որոնք դեռ և ներկայացնեն ճամարությունը, մեծ խմբով մտնում են ֆաղակառուցություն: Չէ, լրագրողները միտեն ֆաղակառուցության առնվազն կողմնականացման եղել: Պարզաղդես, Նիկոլ Փաշինյանը ստեղծեց նախաղեղ. Հայաստանում բոլորը կարող են իճանության գալ, նույնիսկ լրագրողները: Դե լրագրողներն էլ մտածում են՝ ֆանի երկրի բարձրագույն իճանության կրողը լրագրող է, բեր մենք էլ մի տալ տեղ տեղավորվենք: Հետո, երբ երկրի բարձրագույն իճանության կրողը, ենթադրենք, մտագործ լինի, մտագործները կխառնվեն ու այսղես շարունակ, մինչեւ ֆաղակառուցությունը մտնի բոլորիս արյան մեջ, երակներով հոսի ու երկում բոլորս լինենք կուսակցականներ, օրինակ՝ Հայ մտագործների

մեղ է՝ լվելու համար: Եւ ես նոր խորհրդարանին մի առաջարկ ունեմ՝ եկեք բոլոր մասնագիտությունների, փեճակների համար մտածենք ու ստեղծենք Հիղոկրասի երդումի դես մի բան. Օրինակ՝ ծաղկավաճառները, ոսկերիչները, դասաճները և մանավանդ նկարիչներն ու ֆանդակագործները գործի անցնելուց առաջ արտասանեն՝ «Երդում եմ ոչ մի դարագայում ֆաղակառուցություն չմտնել»: Կարծում եմ՝ ֆաղակառուցությունն սահաղին կմաղրենք, ճամարությունն էլ կփրկենք, ծակ կոճիկներով էլ չենք ֆայլի, իսկական դողեղակարդանք և կուսակցականացնող հաց կուտենք, անկախ ֆաղակառու փոփոխություններից՝ միտեն մաղու և բարձր որակի հանաղային ջրով:

Հիմա, քանի որ շատ սուղելից մուք է, չենք տեսում, որ ֆաղակառուցությունից դուրս ավելի ու շատ հետաղրական բաներ կան, Մոսկվայում ու Լոսոն չէ, Գորիսում, Սեւանում, Ամասիայում, Հաղաղանում, ... Հայաստանում:

Աւստրիայի աշխարհային ժողովուրդի համաժողովը և հավաքական ուժի. այդ սյուներն անհրաժեշտ է համարել աշխարհի և առաջադեմ մարդկության համախմբվածությունն ու որոշակի փայլերը: Նման նախաձեռնություններից մեկի հեղինակն է Ղազարյանը, որի մայրաքաղաք Աստանայում վերջերս՝ հոկտեմբերի 10-11-ը, տեղի ունեցավ Համաաշխարհային և ավանդական կրոնների առաջնորդների 6-րդ համաժողովը: Մինչ այդ, դեռևս հուլիս ամսին, ՀՀ-ում Ղազարյանի դեսպան Թիմուր Ուրազաևը Երևանում կայացած Կյոթ սեղան-ֆննարկման ընթացքում նշեց, որ Ղազարյանի նախագահության ընթացքում Երևանում կայացված ազգայնություն է ցուցաբերվելու Եվրասիանյան սարածաօրհանում կրոնական հանդուրժողականության, կրոնների ու դավանանքների միջև երկխոսությունների գաղափարին: Համաաշխարհային և ավանդական կրոնների առաջնորդների համաժողովում ֆննարկված հարցերը զգոնության, հանդուրժողականության, համերաժխության, խաղաղության գանգի կոչման են՝ ի յուր Երկիր-մոլորակի բնակչության: Համաժողովում ֆննարկված հարցերի շուրջ «Ազգ» ընդհանուրություն ունեցավ զրուցելու Աստանայի համաժողովում Մայր աթոռ Սուրբ Էջմիածինը ներկայացնող դասվիրակի՝ Մայր աթոռի Արսաֆին հարաբերությունների և արարողակարգի բաժնի սնուրեն Նաթան արք. Հովհաննիսյանի հետ. ստորև մեր ընթերցողների ուշադրությանն ենք ներկայացնում այդ հարցազրույցը:

- Ասված օգնական, Սրբազան Հայր, ինչո՞ւ հենց Աստանայում են կայանում համաժողովները. միայն այն դեպքում որ Ղազարյանն է նման նախաձեռնության հեղինակը:

- Նախ՝ այդ լուրջ, կարևոր նախաձեռնության հեղինակը Ղազարյանի նախագահ Նուրուլլայի Նազարբաևն է: Առաջին համաժողովում հենց նա էր լուրջ Երևանում կայանալու մասին Նազարբաևի նախաձեռնությամբ և ղեկավարում էր լուրջ օժանդակությամբ: Այս օրինակը կազմակերպվեց 6-րդ համաժողովը, որին 46 երկրներից մասնակցում էին շուրջ 82 դասվիրակություններ: Հավանաբար, Աստանայում այդ համաժողովները գումարվելու դեպքում մեկն էլ այն է, որ Ղազարյանն, ասես, զսնվում է կրոնների խաչմերուկում:

- Աստանայի այդ համաժողովի մեծական նախագահությունն է որոշում յուրաքանչյուր կրոնական կազմակերպության ներկայացուցչին:

- Ոչ. թե ովքեր մեծ է հրավիրվել, անուշ, այդ առումով կան որոշակի չափորոշիչներ և կոնկրետ անձին չէ, որ հրավիրվում են: Չափորոշիչներ կան՝ թե որ կրոններն են համարվում համաաշխարհային, որոնք՝ ավանդական: Ամբողջ մոլորակը համաաշխարհային հիմնական կրոնների մասնակցությունն աղափարվել է, որի մեջ են քրիստոնեությունը, իսլամը, բուդդիզմը, արեւելյան այլ կրոններ, որոնք հին, ավանդական ծագում և աշխարհում մեծ արժեք ունեն:

- Ղազարյանը հրավեր է ուղարկում, թե՞ ամեն երկիր ինքն է ընտրում իր ներկայացուցչին:

- Ամեն կրոններն հրավեր չի լինում. Մայր աթոռ Սուրբ Էջմիածինը դասական հրավեր է ստանում և ուղարկում է իր ներկայացուցչին՝ Վեհափառ Հայրապետի օրհնությամբ: Ես երկրորդ անգամ մասնակցեցի այդ համաժողովին: Նշեմ նաև, որ արդեն 10-րդ օրինակը:

Ե՛լ մենք մեծական ներկայացուցիչ ունենալով համաժողովի ֆարսուղարության կազմում՝ Ուկրաինայի Հայոց թեմի առաջնորդ Մարկոս Եղիսիպոս Հովհաննիսյանը: Քարոզարարությունը համաժողովի գործադիր մարմինն է, որն իրականացնում է լուրջ կարևոր գործառնություններ: Քարոզարարությունը նախկին համաժողովի հետ կապված՝ որոշ հարցեր է լուծում և ամենակարևորը՝ նախադասարարում է գալիքի համաժողովը:

- Սրբազան, առաջնորդին ի՞նչ հարցեր ֆննարկվեցին 6-րդ համաժողովում: Եղե՞լ է, որ նախկին համաժողովում դրված հարցը լուծում չի ստացել և այն վերաֆննարկվել է նաև այս համաժողովում:

- Այդ համաժողովների ընթացքում հիմնականում զրոյալ հարցեր են ֆննարկվում և ոչ չեղային հարցեր: Սո-

Եվ այս ոգով Երևանում են մնացել կենտրոն, որոնք կազմում են մարդասիրության, խաղաղասիրության, հանդուրժողականության, սիրո հունդեր սերմանող վերոնշյալ Հոգևորականությունը:

❖ Մենք մեր համերաժխությունն ենք հայտնում կրոնական կամ էթնիկ այն խմբերին, որոնց իրավունքները բռնության են ենթարկվում ծայրահեղականների և ահաբեկիչների կողմից:

- Տակով, ֆաղափականությունը Երևանում է կրոնը, և լուրջ քայլեր են ձեռնարկվում կրոնի անվան սակ, երբ կրոնն այդտեղ իրականում ոչ մի դեր չունի: Այս առումով բոլոր կրոնների ներկայացուցիչներն ամեն անգամ հայտնում են, որ որեւէ հավատք չի կարող չարի սղասավոր լինել, և յուրաքանչյուր կրոնի մեջ մարդկային կյանքն արժեքավորվում է՝ իբրև սովորական բարձրագույն դարձել:

միայն զինվորներ, այլև՝ գաղափարի առաջամարտիկներ:

- Այսօր համաժողովներ են գումարվում, բայց աշխարհում դեռ լուրջ կան կրոնական, ֆաղափական հակամարտություններ. եղե՞լ է մի դեպք, երբ համաժողովից հետո որեւէ հակամարտություն խաղաղ լուծում ստանա:

- Որեւէ համաժողով կախարհական փայտի չունի, որ կարողանա այդտիպի ընթացք աղափարել: Նման հավատներ, որտեղ շուրջակալում են աշխարհի որեւիցե երկրում լուրջ գաճ ցավոս հարցերը, միանգամայն չեն կարող լուծվել:

- Սրբազան, ե՞րբ է գումարվելու հաջորդ համաժողովը:

- Այս համաժողովները գումարվում են 3 օրին մեկ, իսկ մինչ այդ արվում են բավականին լուրջ նախադասարարական աշխատանքներ: Նշեմ, որ համաժո-

Համաաշխարհային և ավանդական կրոնների առաջնորդների հերթական համաժողովը՝ ի շահ Երկիր-մոլորակում խաղաղության, հանդուրժողականության և սիրո հաստատման

մարն ունի ոչ միայն մեծական ֆարսուղարություն, այլև՝ թանգարան, որտեղ ղեկներն են կրոնների ներկայացուցիչների նվիրած հետախնդրական ու խորհրդանշական նվերները: Մենք մեզ հետ արժեքավոր սրբապատկերը և Սուրբ Գրիգոր Տաթևացու ձեռագիր ծաղկած Ավետարանի կրկնօրինակված հրատարակությունը: Նկարի հեղինակը Տիգրան Բարխանյանն է: Սիրով մեզ է նշեմ, որ այս օրինակը մեծական դարձել է մեզալի արժանացավ ֆարսուղարությունում մեր մեծական ներկայացուցիչ, Ուկրաինայի Հայոց թեմի առաջնորդ Մարկոս Եղիսիպոս Հովհաննիսյանը:

Այս համաժողովի խորագրի բաղադրիչներից՝ հանդուրժողականությունը կատարում է իր դերը:

- Ո՞ր կրոնի, ո՞ր երկրի ներկայացուցիչ ելույթից եք առավել տրամադրված:

- Չեմ որոշակիացնի որեւէ ելույթ, սակայն մեզ է նշեմ, որ չափազանց տրամադրիչ էր ելույթների մեծամասնության անկեղծությունը: Այնտեղ ոչ թե սոսկ կարգախոս էին հնչեցնում, այլ ելույթ էին ունենում կյանքում այդ կարգախոսներին հավասարի մարդիկ: Նրանք հետախնդրական դեպքեր էին դասում իրենց երկրից, իրենց կյանքից, բերում կոնկրետ օրինակներ: Այս համաժողովը մի դաստիարակ է, որտեղից հակասող ու հակամարտ կրոնի ներկայացուցիչները բարեկամական մթնոլորտում համատեղվեն մի սեղանի շուրջ:

- Սրբազան Հայր, նման համաժողովներից հետո դաստիարակող արածաբանների երկրների միջև արդյո՞ք մեղմանում է հակամարտությունը:

- Տեսանելի ոչինչ չի գրանցվում, սակայն եթե անգամ մարդկային մեկ կյանք է փրկվում, որեւէ ինչ-որ արդյունք, անուշ, կա: Հարցն այն է, որ անգամ ՄԱԿ-ի նման համաաշխարհային հզոր կարգակերպությունը չի կարող լուծել այդտիպի լուրջ հարցեր, ու մնաց՝ մի համաժողով: Դեռևս խՍՀՄ-ի վաղ օրերին կային լուրջ ալլախոսներ, ովքեր դաստիարակում էին անկախության, մարդու ազատության համար, կային նաև մարդիկ, ովքեր ասում էին՝ ի՞նչ էս գլուխդ ցավի սակ դրել... Սակայն եթե չլինեին այդ ալլախոսները, գաղափարի ջահը վառ դառնալուց, գաղափարի մարտիկները, մեր կյանքում փոփոխություններ տեղի չէին ունենա: Ժողովրդավարությունը մի օրում չի ստեղծվում, այն աստիճանաբար է կառուցվում. բոլոր ժամանակներում եղել են ու լինելու են ոչ

վորաբար, միջկրոնական կամ ֆաղափական հակամարտություններ ֆննարկվում են առանձին աշխատանքային խմբերում՝ իբրև փաստեր, եղելություններ, որոնք շեղային լուծման կարիք ունեն և ընդհանուր հարցի մեջ, անուշ, ունեն իրենց դերակատարումը:

Քննարկումների հիմնական մոտեսակը կրոնների դերն է՝ աշխարհում ամենուր խաղաղություն, հանդուրժողականություն հաստատելու գործում: Այս համաժողովում ֆննարկված դրված հարցերը միակն էին մեկ կարևոր մոտեսակի, այն է՝ երկրի բոլոր ծագումնաբան միավորվել խաղաղության հաստատման, որը մարդկության բարգավաճման հարցերի առաջնի օրը: Համաժողովի Հոգևորականությունը 23 կեսից է բարկացած, որում, նախապես, բոլոր մասնակիցներն իրենց խորին երախտագիտությունն են հայտնում Ղազարյանի նախագահի, մեծարգո Նուրուլլայի Նազարբաևին՝ աշխարհում արժեքավոր ներդրման գործընթացի, ժողովուրդների և ղեկավարությունների միջև փոխհամաձայնության, երկխոսության, ներդասարարության համար և վկայում են իրենց խորին հարգանքն ու երախտագիտությունը՝ որը դազախ ժողովրդին ու նրա կառավարությանը՝ հոգասար վերաբերմունքի, ջերմ հյուրընկալության համար:

Հիմնավոր և ընդգրկվում է առաջին իսկ կեսը:

❖ Ամեն կերպ սասարել համաաշխարհային և ավանդական կրոնների առաջնորդների ներգրավմանը՝ առավել գործուն քայլեր ենթադրվում են Երևանում կայունության և ասելության ու անհանդուրժողականության հետևանքով բռնությունների կանխարգելման գործում:

- Համաժողովից հետո վերադարձավ հայրենիք, բայց Հայաստանում ոչ բոլորն են տեղյակ այդ համաժողովից. ինչո՞ւ է սիտեք համաժողովի մարդասիրական կոչերը, ո՞րն է ձառնարկը:

- Նախ՝ այս բոլոր կենտրոն և այնտեղից չեմ բերել, ունեցել եմ, որոնք, սակայն, համաժողովում բանաձեւվել են կենտրոն: Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցին մեծապես արժանացել է այդ կենտրոն, կիրառում դրանք և իրականացնում: Ինչ վերաբերում է հանդուրժողականությանը, մեր Առաքելական եկեղեցին նման հանդուրժողական, սիրո առաջնայնության հիման վրա գործող եկեղեցի է: Դեռևս Սուրբ Ներսես Շնորհալու միջոցով արդեն գրավոր ձեռով մենք ունենալով հանդուրժողականության կարգախոսը, այն է՝

Միություն՝ բոլոր կարևոր հարցերում, Ազատություն՝ երկրորդական բաներում, իսկ ամեն ինչի մեջ՝ Սեր:

- Ձեր գնահատականը՝ տեղի ունեցած համաժողովի առիթով:

- Շատ կարևոր համաժողով է՝ աշխարհի մակարդակով. մեզ է շնորհակալություն հայտնում Ղազարյանի նախագահին՝ գնահատելի նախաձեռնության և հրատալի ընդունելության համար: Աննկարագրելիորեն անթերի էր կազմակերպված ամեն բան՝ սկսած բարձրակարգ սղասարկումից՝ ջերմ հյուրընկալությամբ ու հյուրասիրությամբ: Ես բարի, Երևանում կան և արդյունավետ ընթացք են մարթուն համաժողովի հետագա գումարումներին:

**Տարգազույցը՝
ԿԱՐՈՒՄ ԵՎ ԱՐԿԱՆԵՐ**

ԱՐԱՍ ՍԱՖԱՐՅԱԼ

Քաղաքական վերլուծաբան Եվրասիական փորձագիտական ակումբի համակարգող

Առջեւում արտաքին խորհրդարանական ընթացումներ են: Թավշյա հեղափոխությունն իրականացրած Հայաստանի բնակչության մեծամասնությունը չի կորցնում հույսը, որ նոր իշխանությունները երկիրը կսանեն արդարության հաստատման, սնտեսական բարգավաճման, ժողովրդավարության եւ ազատությունների խորացման ճանապարհով: Քաղաքական եւ սնտեսական համակարգերի առողջացման եւ կայունացման ճանապարհին կարելի է նկատել նախկին ձեռքբերումների դադարումը, նոր նվաճումների հետ դրանք օրգանադրված միախառնված լավագույնի փնտրումում ունեցած լավը չկորցնելը: Եվ ահա այս ընդհանուր դասողությունների օրգանակում

ման թեժացման մեջ, սեղափոխելով այդ առնականումը Հայաստանի ֆաղաքական դաճ: Նրանք ըստ երեւոյթին լըռութեւն մտածում են, որ Արեւմուտքը բարձր կգնահատի իրենց կեցիկները եւ դա ինչ-ինչ դիվիդենդներ կբերի Հայաստանի անկախացման ամրապնդմանը:

Պէտք է ընդունել, որ Հայաստանի նախորդ իշխանության մեջ եղել են եւ կան ազնիվ, սկզբունքային, երեւոյթների խորը սեւնող ֆաղաքական գործիչներ, ովքեր հասկանում են հայ-ռուսական ռազմավարական դաճիմի ամբողջ նշանակությունը մեր երկրի ինքնիշխանութեան միջոցով: Բայց ո՞վ չգիտէ, որ այդ մարդկանց թիվը այն ժամանակ էլ շատ չի եղել: Մի բուռ: Հայաստանի ֆաղաքական դաճը իր մեծամասնութեամբ նախորդ իշխանութեան օրոք էլ լավա-

մախմբված են եղել արտաքին ֆաղաքականության այս վեկտորի ամրապնդման եւ ուժեղացման շատ կողմնակիցներ: Մենք արել ենք հրապարակումներ, հրավիրել ենք մի քանի քաղաքական համաժողովներ ու կլոր սեղաններ, կազմակերպել ենք լրագրողական փոխայցելություններ: Մեր փորձագետները հարգված սնտեսագետներ, սոցիոլոգներ, միջազգայնագետներ, ֆաղաքագետներ, դասաբաններ, արեւելագետներ, դաճադրության եւ անվտանգութեան ոլորտների փորձագետներ են, ովքեր համոզված դիմում են, որ հայ-ռուսական սնտեսական համագործակցությունը, ԵԱՏՄ-ին մեր մասնակցությունը իր մեջ շարունակում է մեծ ներուժ դարձնելու եւ դա դեռ էլ կարողանալ հմտորէն ծառայեցնել մեր երկրի հզորացման գործին: Այս ուղղութեամբ որոշ ֆայլեր արվել են եւ էլ ավելի շատ անելիք դեռ կա: Երբեք կլինեն, որ ֆաղաքագիտական կարճատեւ ընթացում, մեր

վել է Ռուսաստանի հետ հարաբերություններ ստեղծելու, կաղերը խորացնելու գործում: Պակաս կարելու չէ, որ մեր չինացությունը, դասիկությունը, երբեմն անկարողությունը, երբեմն ցանկության թակասը ամրապնդելու եւ խորացնելու կաղերը Ռուսաստանի հետ՝ անմիջապէս օգտագործելու են Արքեպիսկոպոս եւ նրա իրական հովանավորի՝ Թուրքիայի կողմից մեզ մեղադրելու համար, թէ ստեղծ հայերը ժամանակին դավաճանեցին թուրքերին, հետո արքեպիսկոպոսներին, իհնա էլ դավաճանելու են ձեզ՝ ռուսներին: Սա կարելու է նաեւ հասկանալու համար, որ վերջին քանի տարիների ընթացքում արքեպիսկոպոսական համայնքը Ռուսաստանում այնքան էլ ուժեղացել ու ճյուղավորվել, որ նրա ձայնը ազդեցիկ լսելի, երբեմն նույնիսկ ցանկալի է Ռուսաստանի իշխանությունների համար: Սովորեցնելով մեր դասաբանների ու երիտասարդությանը դասաբանական դասերը, մենք ամրապնդում ենք մեր անվտանգությունն ու իշխանությունը, կարողանալով ժամանակին չեզոքացնել արքեպիսկոպոսներից եկող այն վտանգները, որոնք հանգիստ չեն սաղիս եւ հաճախ կարող են փոթեցնել ֆաղաքական խաղերի, գորաւարների ղեկը մթնոլորտում:

Հայ-ռուսական ռազմավարական դաճիմի հրամայականները մեր օրերում

հնչեղություն եւ արդիականություն են ստանում հայ-ռուսական ավանդական դաճանակցային կաղերի ամրապնդման, զարգացման ու խորացման հարցերը: Սա կարելու է մի շարք դաճաճանքներով, որոնց մասին կխոսենք ստեղծ:

Վստահութեան եւ ֆաղաքական հաստատութեան դասեր

Հայաստանում եւ Ռուսաստանում կան ֆաղաքական բավական ազդեցիկ օրգանակներ, որոնք լըռութեւն անհանգստացած են հայ-ռուսական ռազմավարական դաճանակցութեան ներկա վիճակով: Ռուսաստանում կան ֆաղաքագետներ, որոնք միտում են, որ Հայաստանը հեռացել է այդ դաճիմի բովանդակութեանից, իսկ ընթացումներից հետո երկրի նոր դեկլարությունը կարող է անճշտորէն շարժվել դեղի Արեւմուտք սանող ուղղութեամբ: Նրանք կարծում են, որ հայ հասարակութեան մեջ լըռութեւն հաստատվել է հայ-ռուսական ռազմավարական դաճանակցութեան բովանդակութեան, հեռանկարների եւ ռազմավարական նշանակների շուրջ լուրջ մերաֆաղաքական փնտրումների ժամանակ, ինչը կնդասի մեր երկրի որդեգրած հեռահար նշանակների դաճաբանմանը եւ մեր նկատմամբ ռազմավարական գործընկերոջ վստահութեան մեծացմանը:

Հայաստանի իշխանությունները, նախ եւ առաջ՝ անճշտաբարձրաստիճան դաճանակցութեան վարչապետ Նիկոլ Փաճինյանը, բոլոր առիթներով կրկնում են, որ երկրորդ հարաբերությունները Ռուսաստանի հետ ամենաբարձր մակարդակում են եւ մասնագութեան կամ անհանգստութեան դաճաճանքներ չկան: Հայաստանը չի հեռացել Ռուսաստանի հետ ռազմավարական հարաբերությունների ուղեգծից եւ ընդհակառակը՝ հաստատում են նոր ծրագրեր, որոնք թարմ լիցի կհաղորդեն դրանց: Նոր իշխանությունը, հակադարձելով նախորդ իշխանութեանը, ասում է, որ այժմյան հարաբերությունները Ռուսաստանի հետ ավելի դաճ ու թափանցիկ են, եւ դաճաճանք չեն ստանում Ռուսաստանի արքեպիսկոպոսների ֆաղաքական գործիչների կամ փորձագետների անհանգստութեան համար:

Մեր գործընկեր փորձագետները մի հեռագութեամբ այս ամառ ցույց սվեցին, որ վերջին կէս տարում հայկական մասնակցութեան զեւեղված հակառուսական հրապարակումների թիվը համեմատաբար նախորդ տարիների հետ էաղիկ նվազել է: Մյուս կողմից մենք արձանագրում ենք, որ հայկական ֆաղաքական դաճաճանք սկսել են թափ հավաքել ուժեր, որոնք հմտանում են հակառուսական ֆաղաքութեան մեջ, դրանով մի ուրիշ մասնակցութեան բերելով աճաբարհաղաքական բեւեռների միջեւ ծայրաստիճան սրված առնական-

գութեան դեղիմում բազմավեկտոր արտաքին ֆաղաքականութեան ամրապնդութեան համոզումների կողք եւ իր մեծամասնութեամբ կան արեւմտաճեւ, կան ինքնամեկուսացման կողմնակից: Հիմա նոր ֆաղաքական իրողությունները ուղղակի թելադրում են անհրաճեւտութեան այսօրվա ակտիվ սերունդներին՝ դաճանակցութեան, երիտասարդներին եւ արմատական փոփոխությունների բեռը իրենց ուսերին կրելու դաճաճանք հասարակական խմբերին հայ-ռուսական հարաբերությունների արդիական օրակարգերին ծանոթացնելու, այդ օրակարգերը խորացնելու, սերունդների միջեւ խզում թույլ չսաղու, վերջին երկու հարյուր տարիների դաճանակցութեանը խորութեամբ ուսումնասիրելու եւ մեր դաճանակցութեան զինանոցը մեր զարգացմանը եւ նոր հաղթանակներին ծառայեցնելու գործին: Հայ-ռուսական հարաբերությունների թեման անդայման ներառնվելու է հիմնական ֆաղաքական ուժերի ծրագրերում: Սա շատ կարելու է թեկուզ այն դաճաճանք, որ հասարակական կարծիքի բոլոր լուրջ հեռագութեանները հաստատում են, որ մեր հասարակութեան մեծ մասը շարունակում է կանգնած մնալ Ռուսաստանի հանդեղ վստահութեան եւ հավանութեան դիմութեամբ, համարելով դա մեր երկրի անվտանգութեան կարելու երաճիկը: Այս դաճաճանք կարելու է, որ մեր ընթացումները ուճաղի եւ խստաղիանց վերաբերվեն ֆաղաքական ուժերի նախընթացումը հռոտորաբանութեամբ, թույլ չսաղ, որ մեր փորձի, զարգացման ճանապարհ նոր-նոր սփ դրած երկիրը մերաճաղի աճաբարհաղաքական նախադասութեանների դաճաճանքի դաճ, չիփիսի մեր երկրի ու հասարակութեան դիմագիծը, այն կանխատեսելի, հասկանալի ու վստահելի դարձնի բոլոր բերեկամների ու գործընկերների, սվալ դաճաճանքում Ռուսաստանի համար:

Ռազմավարական դաճանակցութեան, բարեկամութեան եւ գործընկերութեան խորացման նշանակները

Գուցէ հարց առաջանա, թէ ի՞նչն է իրավունք սաղիս սողերիս հեղիմակին այս դիմութեան փնտրելու մեր ֆաղաքական դաճաճի իրողությունները: Եվրասիական փորձագիտական ակումբը վերջին հինգ տարիներից փորձագիտական միակ հարթակ է Հայաստանում, որտեղ ուսումնասիրվել, փնտրվել եւ լուսաբանվել են հայ-ռուսական սնտեսական, մտակութային եւ հումանիտար համագործակցութեան հարցերը: Մենք արգասաբեր եւ բարձրակարգ համագործակցութեան ենք ունեցալ մեր գործընկերների եւ, հասակղիս, «Նորավամ» գիտակութեան հիմնադրամի հետ, որի շուրջ նույնիսկ հա-

մեր ֆաղաքական իրողությունների դաճանակցութեամբ, իշխանութեանը-ընդդիմութեամբ նոր-նոր ձեւավորվել սկսող փոփոխաբերություններում բյուրեղանար Ռուսաստանի հետ ռազմավարական դաճիմը խորացնելու եւ ամրապնդելու անհրաճեւտութեանը:

Լինենք անկեղծ. մեր ֆաղաքական եւ սնտեսական վերնախաղի մեծ մասը արեւմտաճեւ է եւ կեցնաղային մատոողութեան օրգանակներում Ռուսաստանի հետ հարաբերությունները դաճաճանք ու զարգացնելու մի շատ կարաղի բեռնվածութեան դեմ մի բան է համարում: Սա նկատում են ռուս դիվանագետներն ու զինվորականները, ովքեր շատ մեղմորէն հարցնում են իրենց հայ գրութեանիցներին. հիմա մենք բարեկամութեամբ անո՞ւն ենք, թէ՞ չենք անում: Այս մտայնութեանը սաղով մեջ չեզոքացնելու համար անհրաճեւտ է գործաղիլ ջանքեր: Պաճաճանք չկան կապակցութեան Նիկոլ Փաճինյանի եւ նրա ձեւավորած իշխանութեան անկեղծութեանը՝ զարգացնելու եւ խորացնելու հարաբերությունները Ռուսաստանի հետ: Բայց դա նախ դեռ է կարողանալ անել: Երկրորդ՝ դա իրականացման համար ուղղակի անհրաճեւտ է, որ իշխանական թիմը փոխառնի այն գործիականացը, որով ավանդաբար վար-

Բայլեր հանում անկախութեան եւ ինքնիշխանութեան ամրապնդման

Լավ կլինեն, որ դաճանակցութեան դասերը նոր սերունդները խորացնեն լըռութեւն եւ առանց արքիպիսկոպոս ընթացութեան: Քաղաքական զարգացմանը ձգվել է այնքան, որ այսօր անկախ Հայաստանի դաճանակցութեան մեջ արդեն երկրորդ անգամ (90-ական թվականներից հետո) նորից փնտրվում է բարեկամների ու թեմամիների, դաճանակցութեան ու հակառակորդների հավանական թեկնածուների թեման: Կարծես թէ աճաբարհում այս 25-27 տարիների ընթացքում բան է փոխվել: Հանում իրականութեան, եկեղ համաճայնվենք, որ եթէ միջազգային հարաբերություններում ինչ-որ բան փոխվել էլ է, աղա միայն թեմամանքի ու մրցակցութեան մեծացման, անվտանգութեան երաճիկների նվազեցման, զլորալ առնականում ուճեղացման ստանկությունից: Մենք հասարակական-ֆաղաքական փնտրումների երկու քանակային կից աղել գերաղի ժամանակահատված անցած փնտրումների ու բանավեճերի արդունում որդեգրել ենք բազմավեկտոր ֆաղաքականութեան, որի անհրաճեւտութեանը կարողացել ենք բացատրել բոլորից: Հիմա եկել է ժամանակը, երբ նոր դաճանակցութեամբ, նոր ֆաղաքական իրողությունների համաճեւտութեամբ կարողանանք ձեռք բերել նոր բարեկամներ ու գործընկերներ, առանց հնդերին դավաճանելու եւ առանց նրանց կողմից վստահութեանը կորցնելու: Նոր ֆաղաքական վերնախաղերը դեռ էլ ուճ եւ իմաստութեամբ զսնեն իրենց մեջ խոսելու մեր բոլոր վստահելի գործընկերների, այդ թվում Ռուսաստանի հետ նրանց համար հասկանալի լեղվով, ընդհանուր դիմութեամբ եւ վստահութեամբ մերճնող կեցիկներով:

«Ավրորայի» նոր նախաձեռնությունը՝ կրթաթոշակ «Ազնավուրի» պատվին

«Ավրորա» մարդասիրական նախաձեռնութեան հիմնադիրներ Նուբար Աճեյանը, Ռուբեն Վարդանյանն ու Վարդան Գրիգորյանը հայտարարել են, որ նոր կրթաթոշակ են սահմանում ի դասիկ լեղեղար շանտնյե Շաղ Ազնավուրի: Կրթաթոշակը շնորհվելու է Ֆրանսիայից եւ Ֆրանկոֆոն երկրներից այն ուսանողներին, որոնք հնարավորություն են ստանալու սովորելու Գիլիգանի միջազգային կրթոջաղում:

«Շաղ Ազնավուրը մարմնավորում էր հայկական ողջ դաճանակցութեանը: Լինելով սարաղրալների զավակ՝ նա դարձալ համաճաբարհային կուռք, որ մարդկայնութեամբ ֆարգեղ իր երաճութեան եւ անճնական օրինակի միջոցով: Ըրգաղայելով աճաբարհի արքեր երկրներում, նա սեր, եռանդ ու հավաճ մեռեցեղ մարդկանց, որոնք ընդմիջ հիճելու են նրան: Մենք նրան կարոտելու ենք: Ազնավուրն ի սկզբանե կաղված էր «Ավրորա» մարդասիրական նախաձեռնութեան հետ, որը հիմնվեղ երախագիտութեամբ հայնելու այն բոլոր երկրների ու մարդկանց, որոնք աղաստան եւ սնունդ սվեցին Հայոց ցեղասղանութեանից մազաղործ սարաղիրներին: Ազնավուրի ծնողը մեկն էր այդ սարաղիրներից եւ նա աղաստան զսաղ Ֆրանսիայում», ասալած է «Ավրորայի» հիմնադիրների սարաճած հայտարարութեան մեջ:

Տ.Ծ.

ՍԱՐՈՒՇ ԵՐԱՍԵԱՆ

Գափիտ

Խորադու յարգելի եւ շատ սիրելի հայաստանցի բարեկամուհիս, արդէն վաղուց թո՛ւայի անցած, վերջերս ինձի երեք ծրար թերթ տուա ըսելով՝ «Դուսն կրնաս առնո՞ւմէ օգտուիլ»:

Իրադէտ այ մեծ հաճոյքով սկսայ նայիլ «Յառաջ»-ի եւ «Գրական թերթ»-ի համարները, որոնք մեծ մասն էին այդ ծրարներուն:

Թերթերուն վրայ նշումներ կային, թուականներ, ընդգծումներ: Ոչ միայն ընթերցուած, այլ նաեւ մտածուած յօդուածներ էին ձեռնիս մէջ:

Դիտելով այս բոլորը, մարդ կը մտաւ մտածելու, որ մտան խորունկ ընթերցումներով եւ դիտողութիւններով մեր գոնէ՛ գրական հարցերը անդայման որ լուծուածներ ունեցած միտք ըլլալին:

Չուզաւիտաբար՝ սփիւռեալներ մամուլը եւս նոյնքան արագաւ է եւ ունի եթէ ոչ նոյնքան արագ փոքր թիւ մը արտադրութիւններու, որոնք երբեմն նաեւ լուծումներ կ'առաջարկեն:

Բոլորս ալ գիտեմք սակայն, որ ոչ մէկ հարց, մասնաւոր Սփիւռքի մէջ, մասնաւոր լեզուին առնչուած հարցերը, զսած են իրենց լուծումները:

Այն օրէն, որ ԻՒՆԵՍԿՕ-ն արեւմտահայերէնը «վսանգրուած» լեզու յայտարարեց, այդ օրէն բազմաթիւ յօդուածներ եւ ակնարկներ լուծումներ առաջարկուած են մամուլով:

Սակայն հարցը կը շարունակէ մնալ հարց. Սփիւռքի ոչ մէկ զարդօք չի հայտնուել, Սփիւռքի ոչ մէկ դպրոց գոյ է իր աշակերտներուն մայրենիին վիճակէն, հայերէնաւանդ ոչ մէկ ուսուցիչ ունի գոհունակութեամբ:

թիւնը ժողովուրդ արեւմտահայերէնի ծաղկումը իր աշակերտներուն լեզուին վրայ:

Սփիւռքեան քանի մը միութիւններ եւ կազմակերպութիւններ լծուած են արթն բարձրներու իրագործումին: Չարմանալիօրէն սակայն, հակառակ այդ ծրագրներուն, արեւմտահայերէնի վիճակին բարելաւման նշույն իսկ չկայ: Ինչ որ կայ կարգ մը զարդոյններու մէջ, փոքր արդիւններ են, որոնց թափը խոսքը կը համեմատուի ուժացումի թափին:

Ուժացում, որովհետեւ հարցը միայն ու միայն լեզուի հարցը չէ, այլ այն բոլորին, զորս լեզուն իր վրայ կը կրէ. լեզուի կորուստի պարագային, անոնք եւս կը կորսուին՝ լեզուամոռութիւն, անհարգութիւններ, բարբեր եւ մնացեալը:

Տարօրինակ չէ լեզուի եւ ոգիի խորունկ առնչութիւնը: Չարմանալիս այն է, որ առաջարկուած ծրագրներուն մէջ մի՛շտ ալ լեզուն է առաջնահերթը, քան ոգին, մինչ այս երկուքը իրարու հետ հայկական գոյապայտ մէջ է դարձնուած մտքը ստուգելու հոգեմտաբան կեանքին մէջ:

Այս բոլորը կը գրուին սակայն այլ մտաբանութեամբ. ո՞ր է այն վայրը, որ ոչ միայն միտքի պարփակէ հարցերը, այլ նաեւ լուծումներ առաջարկէ:

Կար ժամանակ, որ մամուլը հարցերը կը ներկայացնէր եւ անոնց կողմէն կամ անոնցմէ փչեմք՝ դասաստան-լուծումներ կու տար (նոյն կամ արթն գրիչով):

Այսօր երբ հարցերը կը ներկայացուին մամուլին մէջ, սղատե-

Մամուլ եւ հարցեր

լի թիւով ընթերցողներ չեն ունենար, որոնք կարենային ընդհանուր եւ իր ազդեցութիւնը ունեցող կարծիք ձեռնարկել. յետոյ՝ այդ ընթերցողները - որոնց ջանքախիչ մեծամասնութիւնը գրագէտները իրենք են - լուծումներ չեն առաջարկէր: Ընդհանուր անարթութիւն մը կայ, կամ՝ յուսահատութիւն մը, թէ ինչ ալ որ գրուի, ինչ լուծումներ ալ որ առաջարկուին, կամ միտքի չհրազործութիւն, կամ, իրագործութիւն դարձապային, արդիւնք միտքի չունենան:

Յետեւաբար խնդիրը հետեւեալն է.

Ա. Ինչո՞ւ գրել մամուլին մէջ, երբ արժանաւոր հարցերը ոչ մէկ լուծում միտքի զգնեն:

Բ. Ուրեմն՝ ո՞ր գրել, լուծումներ ունենալու համար:

Գ. Եթէ մամուլը չէ միջոցը մեր հարցերուն լուծումներ գտնելու, ուրեմն ի՞նչ է այդ միջոցը:

Այս վերջին հարցումին շատ կրնան դասաստանել ընկերային ցանցերը (social media): Բայց իրադէտ այդ ցանցերը ձեռնարկներու հրատարակման արդիւնք կրնան դեր մը ունե-

նալ մեր բարձրագուցած հարցերուն մէջ, որովհետեւ ուզեմք թէ ոչ, անոնք փչ մըն ալ (թերեւս ալ՝ շատ) ժամանցային-բամբասանային-զուարճանային իրավիճակ կը դարձնեն:

Կարծես լուծում չգտնող հարցերն մէկը, որ կրնայ այս դարձապային գլխաւոր հարցը դառնալ, հայերէնաւանդ ուսուցիչներու խնդիրն է, որ քանի մը օրեր ունի.

Ա. Անոնց անբաւարար թիւը:

Ո՛չ մէկ դպրոց Սփիւռքի տարածքին, որքան գիտեմք, ճիշդ կը թափէ իր հայերէնի մէջ շատ լաւ աշակերտները գրաւելու, անոնց համալսարանական ծախսերը հոգալու եւ զիրենք որդէս հայերէնաւանդ դասաստաններ դաստնալու համար:

Կարգ մը դասաստաններուն, որոնք համոզուած են, թէ «հայկական բոլոր վարժարանները մէկ է փակել, անոնք ալ ընկելի չունին», անուշաբան համոզուած են նաեւ, որ հայերէնաւանդ դասաստաններու կարիքն ալ չունին հետեւաբար:

Բ. Հայերէնաւանդ դասաստաններ միտքով անկարողութիւնը.

Այսօր մարդ հարց մը կարծես թէ հարց իսկ ունի չէ ըլլայ, բայց է՛, որովհետեւ փոխանակ այդ դասաստաններուն անհրաժեշտութիւնը նկատուած լուծումներ, դասաստաններ կողմերը միութեամբ հարցեր մէջեղ կը դնեն եւ նուազագոյնով, երբեմն ալ «ազգասիրական» բարոյներով կ'ուզեն դաշտել զիրենք: Մինչդէռ բոլորս ալ գիտեմք, թէ այսօր ի՛նչ արժանաւոր աշխատանք է սփիւռքի տարածքին հայերէն դասաստանները:

Գ. Հայերէնաւանդ վասակաւոր ուսուցիչներ դպրոցներէն դուրս դնելը.

Թէեւ ոչ յաճախ, բայց արդէն համաճարակի վիճակ ստացած երեւոյթ դարձեր է ասիկա Սփիւռքի հայկական դպրոցներուն համար, Պոլսէն Լոս Անճելըս, Լաթաքիա, Պելլուս կամ Գափիտ:

Երբ դասաստան մը կրնայ իրադէտ աշակերտներուն ոգին շարժել եւ մղել զիրենք ոչ միայն լեզուն, այլեւ շատ արեւելի իւրացնելու, յանկարծ կը լսենք, թէ անտեղեկ անհետք դասճառներ համար ան դուրս դուրս է վարժարանէն: Ինչո՞ւ: Դասաստանները ոչ իսկ կը զիջին դասաստաններ այս հարցումին:

Անոր մեր էական հարցերէն մէկը, զոր մամուլին էջերէն կը բարձրացնեն: Այս յօդուածը նման խնդիր մը անդրադարձող առաջին գրութիւնը չէ անուշաբան համար ան դուրս դուրս է վարժարանէն: Ինչո՞ւ: Դասաստանները ոչ իսկ կը զիջին դասաստաններ այս հարցումին:

Ո՞վ միտք ուզէ դասաստաններ միտքով անկարողութիւնը:

ԷԼԻԶԱԲԵՏ ՈՒԵՐԻԹ

Լուիզէ Տեփսիերը փրկվեց հայոց ցեղասպանութիւնից եւ դարձաւ առաջնակարգ մը գարշապետը

1915 թվականին, երբ ընթանում էր հայերի լայնամասշտաբ ոչնչացումը, թուրքերը կախաղան բարձրացրին Լուիզէ Տեփսիերի (Հովհաննիսյան) հորը: Կորսված, վախեցած, թերեւս ճարտասալ՝ Տեփսիերի մայրը երկու դուստրերին հանձնեց Աստուծոյ մի որբանոց: Երբ վերադարձավ՝ նրանց հետ վերցնելու, կանգնեց այն փաստի առաջ, որ դուստրերին բաժանել էին իրարից եւ այլ վայր տեղափոխել: Լուիզէին ուղարկել էին Մարսել, կարծես նրան այլեւս վիճակված չէր կրկին տեսնել իր ընտանիքին ու հայրենիքին:

Աղջկան չորրորդեցին: Նա որբանոցում մնաց մինչեւ համադաստանի արհիւսի հասնելը եւ ուղարկվեց Փարիզի մի գիշերօթիկ դպրոց, սակայն 15 տարեկանում, արդեն որդես ընթաց հոգի, հեռացավ դպրոցից ու դարձավ կարբարի դասուհի:

Աղջկը վճռական էր ամբողջ լիարժեք անկախ կյանքով: Ըստ ժամ Ֆրանսուա Բուզանկեի «Արագընթաց կանայք» գրքի՝ Տեփսիերը դարբարի աշխատուող բավարար գումար էր խնայել, ուսիտ Փարիզի արվարձան Նյոյիում բացեց հագուստի խանութներ՝ առաջիններից մեկը վաճառքի հանելով կանացի ջիւսեր:

Տեփսիերի՝ ինչպէս եւ Ֆրանսիայի շատ սկսնակ մըցարեւոյնների կարիերան սկսվեց Մոնպերի մըցուղու վրա: 1950-ականների կեսերին կանայք դեռեւս մեծահասակների հիմնական սեփականատերեր չէին, սակայն հաջողակ գործարար եւ մեծ երազանքներ ունեցող սիկին Տեփսիերն այն եզակիներից էր, որն ունեցավ սեփական մեքենա: Նրա ընկերներից մե-

կը՝ Ժորժ Ուել անունով, խնդրեց քանակ իրեն Մոնպերի՝ դիտելու իր ընկերներից մեկի մասնակցութեամբ ավստրիական գրք:

Հենց այնտեղ էլ Տեփսիերը հանդիպեց հայտնի ժամ Բերային: Վերջինս այնքան տարված էր ավստրիացուհիներով, որ դրանց մասին բանաստեղծութեւն էր գրած: Դրանք այնտեղ եկած խանութաւոր դասանիներին: Նրա խոսքերը միաժամեցին Տեփսիերի մեջ: Մի քանի ամիս անց նա միացավ Ժերմէն Ռոպոյիին, որդեսի միասին մասնակցեցին Մոնպերի Կառլոյի ավստրիացուհիին: Իհարկե, դա չէր կարելի համարել ցնցող մեկնարկ՝ հասցի առնելով այն փաստը, որ Տեփսիերը գրեթէ անփորձ էր: Ֆինիսիին հասնող 223 հոգու մեջ Տեփսիերը եւ Ռոյը 119-րդն էին:

Դա միայն սկիզբն էր: Այդ փորձը ոգեւորեց Տեփսիերին, նրա սիրը լցվել էր մըցարեւոյնի դարձեալ հրճված հիմնական գրք: Գնեց Ալֆա Տի մակնիշի ավստրիացուհի եւ սկսեց մասնակցել ամեն դասաստան ավստրիացուհի՝ այն դարձնելով հանգստյան օրերի միակ գրադրումը:

Աննա Սուսարոյի հետ միասին Տեփսիերը հարցեց Լիոն-Շարբոնիեր մըցարեւոյնը: 1964 թվականին, Յագուար ՄԿ2-ի ղեկին նա նվաճեց կին ավստրիացուհիների մըցույթի գավաթը: Սուսարոյի հետ հիմնական թիւ կազմեցին. երկուսն էլ վարդերներ էին ինչպէս մեքենան վարելու, այնպէս էլ ղեկավարելու մեջ եւ հաճախ փոխվում էին այդ դերերով:

Տեփսիերի կյանքի վաղ ժամանակների դժվարութիւնները հենց սկզբից կոփել էին նրան, այդ դասճառով էլ նա վաստ-

կել էր «Բուլդոգեր» եւ «Լուիզէ» (նկատուած գիլոսիները) մականունները: Շարբոնիերուն հորդառաս անձրեւի ժամանակ կորսվեց Տեփսիերի մեքենայի դիմադրութիւնը, չնայած դրան, նա երրորդ հասեց նշագիծը՝ սլանալով ժամում գրեթէ 500 մղոն արագութեամբ: Նոյնիսկ վեցերան ավստրիացուհիներն էին կարծում, որ այդ կինն արեւոյն գրեթէ անհնարինը:

Ավստրիացուհի աշխատուող կին լիւնըլ հիւս չէր: Հայտնի է, որ երբ Տեփսիերի ուշադրութիւնը շեղված էր լիւնըլ, տղամարդ մըցարեւոյնից ումանք նրա մեքենայի բեռնախցիկի մեջ ծանր բեռ էին լցնում, որդեսից արագութեամբ ձեռք բերել մի կնոջ նկատմամբ, որն արագուցել էր, որ իրեն կորսելն անհնար է:

Նրա վերջին մըցարեւոյնից մեկը Եվրոպայի ավստրիացուհիներ, որին մասնակցեց Լիզ Ռեյնոյի հետ: Իմանալով, որ դա

ամենաբարդ մըցարեւոյնից մեկն է, որին կարելի էր երբեք մասնակցել, երկու կանայք իրենց հասուկ առաքելութիւնը դարձրին բոլորից շուտ հասնել անցակետերին միայն այն բանի համար, որդեսից ցուցադրական կերպով զբաղվել իրենց դիմադրութեամբ եւ մագրով՝ հնարավորինս հանգիստ ու վստահ երեւալով այն ժամանակ, երբ ուշադրութեւն տղածախարիկ սկսեց թափ հավաքել:

Իրականում Լուիզէն երբեք չթողեց մեքենա վարելը: Միայն դադարեց ավստրիացուհիներին մասնակցել եւ իր հաջողութիւնը զգալ թիզնետում, զբաղվեց ընտանիքով (չնայած բաժանվել էր անուշաբան՝ ղմնելով, որ նախընտրում է լիարժեք կյանքով ամբողջ եւ հոգնել է, երբ տղամարդիկ փորձում են իրեն ղեկավարել): Տեփսիերը ողջ է, 105 տարեկան է, եւ չնայած մշտապէս կարիք ունի ուղեկցորդի՝ բնակ չի վարանում ցատկէլ փարթիւնի մեքենայի մեջ եւ մարտահրաւիր մեքենայից (նաեւ ծոռերին): Գործը սանի, նա նոյնիսկ 80 տարեկան հասակում գնում էր Աֆրիկա, որդեսից հնարավորութիւն ունենար ղեկի առջեւ նստել անձանոթ տեղափոխում:

Տեփսիերն իր ժամանակաշրջանի ամբողջից մըցարեւոյն էր, մի հազարապետ զարմանալի անձնավորութիւն, որը նաեւ կարողացավ համաճեղել եւ համակուշտել հաջողակ թիզնետում ու մըցարեւոյնի հաջողակ կարիերան: Այս ցանկում կան կանայք, որոնց կարիերան կսրուկ ավարտվեց դաստիարակման, սնտեսական ճգնաժամի եւ այլ արտաքին գործունեւրի դասճառով, եւ այնքան հաճելի ու զարմանալի է զսնել մի կնոջ, որը ոչ միայն ի գորու եղավ հաղթարեւել կյանքում հանդիպած դժվարութիւնները, այլեւ դրանք վերափոխեց բազմակողմանի հաջողութիւններ:

https://jalopnik.com
Անգլերենից քարգումանեց
ՄԵՐՈՒՄԸ ԱՐՔԻՅԵՆԸ

Էներգախնայող LED-երով կլուսավորվեն նաև Արփի գյուղի փողոցները

Վայոց ձորի մարզի Արփի գյուղում ամռան կեսերից շինարարական աշխատանքներ են մեկնարկել: Մինչև սարեվերջ դրանք ամբողջությամբ կավարսվեն: Արփին կհամալրի էներգախնայող սեխնոլոգիաների արդյունքից օգտվող բնակավայրերի ցանկը: Ժամանակակից, էներգախնայող LED համակարգի գործարկմանն անհամբերությամբ սպասող բնակիչները, արտաքին լուսավորության խնդրի լուծումը կարելու են համարում մի քանի քայլերից: զոնե մասամբ կկրճատվի մայրաքաղաքի եւ իրենց գյուղի զարգացման ենթակառուցվածքի զարգացման ենթակառուցվածքները, երեկոյան ժամերին կավելանա մարդկանց հոսքն ու անվտանգությունը, կթեթևանա գյուղի ֆինանսական բեռը:

կան սարածիի դեկավարը՝ **Պապի Գրիգորյանը**:

Արփի գյուղի լուսավորության ապահովմանն աջակցում են գյուղական վայրերում ենթակառուցվածքների զարգացումը ծրագրային կարտեր ուղղությամբ դարձած գործընկերները՝ ՎիվաՍթարտ-ը և Վայրի բնության ու մշակութային արժեքների պահպանման հիմնադրամը (FPWC): Տեղում վստահ են, որ խնդրի կարգավորումը եսյլ կսա համակարգել կարելու այլ, օրինակ՝ առաջնային բուժօգնությանն առնչվող հարցեր. անհրաժեշտության դեպքում երեկոյան ժամերին՝ հիվանդների սուն այցելությունն այլևս դժվար չի լինի:

«Սովորաբար հիվանդությունները սրվում են երեկոյան ժամերին, եւ մենք, անհրաժեշտ ներառվում են կարտերում կամ օգնություն ցուցաբերելու համար,

ստիպված ենք լինում հիվանդի սուն հասնել մուք փողոցներով: Լուսավորության բացակայությունը բարդացնում է այդ ամենը. գյուղում մեքենա ոչ բոլորն ունեն, երբեմն էլ հիվանդի մոտ հասնելու համար մոյնիսկ ուղեկցող չի լինում: Լուսավորությունն անհրաժեշտ է»,- ասել է ընթացող գործընկերները՝ **Նեկսար Սարգսյանը**:

Գործընկեր կառուցվածքի ջանքերով, ԽՍՀՄ-ի փլուզմանը հաջորդած իրավիճակը կմնա անցյալում: Կփոխվի համայնի սեփականության մեկնամարտ գյուղացու վերաբերմունքն ու անցեալի չլինելը՝ մա վստահությունը: Էներգախնայող սեխնոլոգիաների ներդրման ծրագրերը հնարավորություն կսա թեթևացնել գյուղի ֆինանսական բեռն ու նպաստել կայուն եւ մաբուր բնակավայրի զարգացմանը:

Պարզեցված «VivaStart» ծրագրի շրջանավարտների 9-րդ խումբը

Կարտերով վաճառքի եւ բաժանորդների սպասարկման մշակույթի զարգացումը Հայաստանի հեռահաղորդակցման ոլորտում՝ արդեն բուր 3 արի, ՎիվաՍթարտ-ը կողմից իրականացվում է «VivaStart» կրթական ծրագիրը: Օրերս կայացավ «VivaStart»-ի հերթական փուլի ավարտական արտոդրումը, որի ընթացքում ծրագրի շրջանավարտները դարձան արդեն իսկ հավասարակշռված: Իսկ ամենաբարձր ցուցանիշներ ապահոված չորս մասնակիցները՝ Հայկուհի Սարսիկյանը, Անի Կարապետյանը, Մարիամ Հակոբյանն ու Արսեն Հայրյանը հավասարաբար հեռ մեկտեղ ստացան «Huawei Honor 7A» սմարթֆոններ:

Այս արի իրականացվեց թվով 9-րդ «VivaStart»-ը, որին մասնակցեց բուր 36 ուսանող: Նրանցից 8-ը ակտիվ մասնակցություն ցուցաբերեց ֆրանկֆոնիայի օրերին Կենտրոն վարչական սարածում եւ «Չվարթնոց» օդանավակայանում սեղակայված սպասարկման կենտրոններում: «VivaStart»-ի շրջանակներում ուսանողներին հնարավորություն սրվեց ստանալ վաճառքի եւ բաժանորդների սպասարկման վերաբերյալ սեական գիտելիքներ, այնուհետե այդ գիտելիքները կիրառել գործնականում ՎիվաՍթարտ-ի՝ Երևանի եւ մարզերի սպասարկման կենտրոններում:

Նախքան հավասարակշռված հանձնման արտոդրությունը, ՎիվաՍթարտ-ը կրթական ծրագրի շրջանակներում կազմակերպվել էր «Կարտերի հաստատման հնար

թյուններ» խորագրով վարդեսության դասընթաց: Դասընթացի ժամանակ բաժանակարտները ծանոթացան ժամանակակից գործարար աշխարհում մեծ նշանակություն ունեցող կարտերի հաստատման հնարություններին, դասընթացավարին ուղղեցին իրենց հետաքրքրող հարցերը եւ ներկայացրեցին սեփական դասերը:

Հավասարակշռված հանձնելուց հետո դիմելով ծրագրի մասնակցներին՝ **Ռալֆ Յիրիկյանն** ասաց. «Շատ կարելու է, որ գիտելիքների ձեռքբերման ընթացքում դուք կարողացաք ուսումնասիրել ոլորտը եւ փորձեցիք հասկանալ ծանայությունների մասուցման ու բաժանորդային սպասարկման կարտեր փուլերն ու գործընթացը: Ընդ երեք արի ՎիվաՍթարտ-ի կողմից իրականացվող այս ծրագրի նպատակները երկուսն են. ուսանողների բնագավառում զարգացնել վերլուծական միտքն ու հնարությունները, եւ նրանց նախադասարկել աշխատանքային համար: Ձեռք բերած գիտելիքների եւ փորձի շնորհիվ դուք դասարտ եք սկսել ձեր կարիերան իրեն մասնագետներ՝ հասկառես սպասարկման ոլորտում»:

ՎիվաՍթարտ-ը կրթական ծրագրի շրջանակներում կազմակերպվող այս եւ նմանատիպ այլ ծրագրերը բարունակական բնույթ ունեն:

2015 թվականից մեկնարկած ծրագրին առ այսօր մասնակցել է ավելի քան 254 ուսանող: «VivaStart»-ի բազմաթիվ շրջանավարտներ իրենց մասնագիտական գիտելիքներն ու հնարություններն արդեն կիրառում են սարքեր կազմակերպություններում՝ ներառյալ հեռահաղորդակցության ու հարակից ոլորտներում: Նրանցից 22-ը, լավագույն արդյունք ցուցաբերելով, աշխատանքի են անցել ՎիվաՍթարտ-ի սարքեր սպասարկման կենտրոններում: Ընկերությունը մշտապես դիտարկում է մյուս բնագավառներին աշխատանքի ընդունելու հնարավորությունը:

Ռալֆ Յիրիկյան. «Կարելու է ոչ միայն այն, թե ի՞նչ է իրականացնում ընկերությունը եւ նյութական ի՞նչ ռեսուրսներով, այլեւ այն՝ թե ինչպե՞ս է դա իրականացվում»

Առաջին անգամ Հայաստանում.

ՎիվաՍթարտ-ը ISO 37001 եւ ISO 19600 ստանդարտներին համապատասխանության վկայական ՎիվաՍթարտ-ը թողարկել է ԿՄՊ զեկույց՝ հիմնված GRI համապատասխանության ստանդարտների վրա

ՎիվաՍթարտ-ը իր երկարամյակ գործունեության արդյունքում արձանագրել է երկու հիմնարար ձեռքբերում, որոնք կարելու են թե՛ ՎիվաՍթարտ-ի համար, իրեն ընկերություն, եւ թե՛ Հայաստանում հեռահաղորդակցության ոլորտի ընկերություն կառավարումը միջազգային ստանդարտներին համապատասխանեցնելու առումով:

Այսպես՝ առաջին անգամ Հայաստանում, կրճատված ընկերության կողմից թողարկվել է կորպորատիվ տրանսպարանսվության սարեկան զեկույց, այս անգամ՝ հիմնված GRI (Global Reporting Initiative) համապատասխան հեղինակավոր կառույցի սահմանած ստանդարտների վրա: Ձեկույցը չի սահմանափակվում ընկերության սոցիալական ու բնապահպանական գործունեության նկարագրությամբ: Այստեղ ներկայացված են ինստիտուցիոնալ այն հիմքերը, որոնց վրա կառուցված է ընկերության գործունեությունը՝ համաձայն Կորպորատիվ տրանսպարանսվության ISO 26000 համապատասխան ուղեցույցների: Այդ հիմքերն են՝ սեղեկանակալան անվտանգությունն ու սվայլների գաղտնիությունը, էներգիայի չվերականգնվող ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործումն ու խնայողությունը՝ արեային էներգիայի օգտագործման շնորհիվ, գործա

րար էթիկան, համայնքների զարգացումը, ռիսկերի կառավարման համար նախատեսված համակարգերը, եւ այլն:

Ամենակարելու ձեռքբերումը, որը արձանագրել է ՎիվաՍթարտ-ը առաջին անգամ Հայաստանում, դա ընկերությունում ներդրված հակապորտուղիոն կառավարման ու կառավարչության կանխարգելմանն ուղղված համակարգերի համապատասխանությունն է ISO 37001 եւ ISO 19600 միջազգային ստանդարտներին: Սա ամրագրված է ընկերությանը շնորհված վկայականներով՝ «International Compliance Association» մասնագիտացված կազմակերպության կողմից իրականացված աուդիտրական ստուգման արդյունքում:

Վերը նշված դարբերական ստուգումները անցնելու՝ ՎիվաՍթարտ-ի տրանսպարանսվությունը ոչ միայն ուղղված է ռիսկերի վաղ բացահայտմանը, այլեւ օգնում է կանխարգելել խնդիրները՝ նախքան դրանք կվերածվեն ճգնաժամերի: Ավելի՛ն՝ քիզնեսի սեսանկյունից ISO 37001 եւ ISO 19600 միջազգային ստանդարտներին համապատասխանությունը նաեւ ռազմավարական միջոց է՝ հեռահաղորդակցության ոլորտում մրցակցային այնպիսի առավելություն տալու համար, որը դարձադառնում է կրկնօրինակել:

ՎիվաՍթարտ-ի ֆեյսբուքյան էջից սարածված սեսուղերում, ՎիվաՍթարտ-ը կրթական ծրագրի շրջանակներում մասնավորապես նշում է. «ISO 37001 եւ ISO 19600 միջազգային վկայականներ ստանալը, ինչպես նաեւ GRI չափանիշների կիրառումը ԿՄՊ զեկույցում, ոչ թե Հայաստանում գործող ընկերությունների համար իրավական տալիսանում են, այլ ՎիվաՍթարտ-ի՝ միջազգային մակարդակում կորպորատիվ կառավարման ամենաբարձր չափանիշներին համապատասխանելու ցանկությունն ու կամքը»: «ՎիվաՍթարտ-ի համար արդյունավետ գործունեության չափանիշը ոչ միայն առաջատար դիրքերն են հայաստանյան շուկայում, այլեւ՝ գործունեության մեջ միջազգային ամենախիստ ստանդարտների, այստեղ ուղղում են հասնել ընդգծել՝ հենց կամավոր ներդրումը», - ասում է Ռալֆ Յիրիկյանը:

Լայն հասարակությանը, հայաստանյան ու միջազգային փորձագետներին ու ՋԼՄներին ՎիվաՍթարտ-ի գլխավոր սնորհներն առաջարկում է ծանոթանալ GRI ստանդարտներին համապատասխան ստեղծված զեկույցին, եւ ներկայացնել դիտարկումներ ու առաջարկներ՝ ընկերության գործընթացներն էլ ավելի արդյունավետ դարձնելու նպատակով:

«Սոցիալառես տրանսպարանսու լինելու սեսանկյունից կարելու է ոչ միայն այն, թե ի՞նչ է իրականացնում ընկերությունը եւ նյութական ի՞նչ ռեսուրսներով, այլեւ այն, թե ինչպե՞ս է դա իրականացվում», - եզրափակում է Ռալֆ Յիրիկյանը:

«ԱԶԳ» ԸՄԲԱԹԱԹԵՐԹ
 Հրատարակչության ԻԵ արի
 Հիմնադիր եւ Իրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
 Երեւան 0010, Հանրապետության 47
 e-mail: azg@azg.am, azgdaily@gmail.com
www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր
 ՅԱՎՈՒՄ ԼԻԵՏԻՔԵԼԻՍ հեռ. 060 271117
 Հավակառախոս (գովազդ) հեռ. 582960,
 060 271112
 Լրագրողների սենեակ հեռ. 060 271118
 Հանակարգ, ծանայութիւն հեռ. 060 271115
Ընդգրտայ լրատարած ծանայութիւն
 հեռ. 060 271114, 010 529353
 Հանակարգային բարոսով՝ «Ազգ» թերթի

Թերթի միւլթերի ամբողջական թե՛ մասնակի արտատրումները տրագիր մամուլի միջոցով, ռադիոհեռուառեստրութանով կամ համացանցով, առանց խմբագրութեան գրտուր համաձայնութեան խտիւ արգելում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրտունիի մասին օրենի:
 Միւլթերը չեն գրտիտտում ու չեն վերտարձնում:
 Գ տտով յորտանները գովազդային են, որոնց բովանդակութեան համար խմբագրութիւնը դտաստիտանտտութիւն չի կրում:
 «AZG» Weekly
 Editor-in-chief
 H.AVEDIKIAN / phone: 374 60 271117
 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010

Ազգայնականություն

Թիվ 43(403)
16 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
2018

Մեծն Վալերի Գերգիելին, հանձարեղ Օհան Դուրյանին եւ այլոց հալածելով ստիպեցի հեռանալ Հայաստանից, հիմա համուն Օմերայի եւ բալեթի թատրոնի աշխարհում լավագույններից մեկը դարձնելու համար իր գրողանից հարյուր հազարավոր դոլարներ ներդնող Օրբելյանի հետեւի՞ց ե՞ր ընկել...

Նոր արշավ Կոնսանսին Օրբելյանի դեմ

Երեւոյի, ինչպէս միշտ, օրս սկսելով Ֆեյսբուքի նորություններին ծանոթանալուց, մեծ զարմանքով նկատեցի իմ եւ շատ ու շատերի կողմից հարգված մտավորական, երաժշտական մեծն Օմերայի (Սիկա) Բաբայանի բավականին ուժագրավ գրառումը, որը ներկայացվում է թարգմանաբար.

«Դե սա արդէն որեւէ սահմաններից դուրս է (беспредел): Օրբելյան, Դուք Ձեզ այդ ինչ եք թույլ տալիս: Իսկ արդյո՞ք ունի՞ր Մակունցը կազմել բաձկուն եւ մաուզեր, որոնցից այն թափահարի դուրսի «մեղք գործած» աշխատակիցների դեմքին, ձեռքի հետ էլ գնդակահարի ամեն ինչը դիմում: Դա ինչ է, Ձեր ծանրակշիռ ներդրումն է նախընտրական արժանի մեջ, հա՛... Բավական է վարկաբեկել վարչապետին, այն էլ առաջիկա բարդ ընտրությունների նախօրեին, բավական է»:

Դրան հետեւում էր Մակունցի հետեւյալ գրառումը նույն ցանցում, արված, իդեոլ, նախորդ օրը ժամը...0:01-ին.

«Հայաստանում եմ բանավոր զգուցացում Ալեքսանդր Սոխոմոնովի անվան օմերայի եւ բալեթի ազգային ակադեմիական թատրոնի սնունդի սեղակալ Կարինե Կիրակոսյանին՝ աշխատանքային ժամերին ֆաղափական գործունեությանը զբաղվելու եւ աշխատակիցների նկատմամբ ուղղորդված ֆարզություն ու հոգեբանական ճնշում գործարկելու հետ կապված»:

Օմերայի սնունդն դարձնում Օրբելյանի ուժադրությանն եմ հրավիրում այս հանգամանքը եւ դրան հանդիմանում խոստովանելու հետեւեւ օրեմին ու դուրս չգալ սահմանված լիազորությունների եւ գործառնությունների քաղաքական կիրառվելն վարչական խիստ միջոցներ:

Այս զգուցացումն ի գիտություն ընդունել Հայաստանի Հանրապետության մշակույթի նախարարության եմբանականության սակ զսնվող բոլոր ՊՈԱԿ-ներին»...

...Առաջին հարցը, որ ծագեց մտնում, դա այն էր, թե ինչն է նախարարը դառնալուց նկատողության համար օգտագործում Ֆեյսբուքը:

Երկրորդ.թե այն բանավոր է, աղա բանավոր զգուցացումը ինչն է որոշել անել գրավոր, այլ ո՞չ թե իր մոտ հրավիրելով «մեղավորին» այսինքն դա արել է ի ցույց բոլորի՝ առցանց:

Նախարար Մակունցը կոչ է արել նաեւ այս զգուցացումն ի գի-

տություն ընդունել ՀՀ մշակույթի եմբանականության սակ զսնվող բոլոր ՊՈԱԿ-ներին:

Дальше-больше. Մակունցը վաղ առավոտյան իր մոտ է հրավիրում Օմերայի եւ բալեթի թատրոնի գլխավոր սնունդն եւ գեղարվեստական ղեկավար Կոնսանսին Օրբելյանին եւ իր «խորը մտախոհությունն է հայտնում ստեղծված իրավիճակի վերաբերյալ»: Մեր ունեցած եւ վստահելի աղբյուրից ստացված տեղեկությունների համաձայն, փոփոխաբե համոզիչ փաստացի բացատրություններ իր իսկ առաջ ֆաբա «մեղադրանքների» վերաբերյալ նախարար Մակունցը չի սկսել, առավել եւս՝ մատուցում Օրբելյանի անձի հետ կապված եւ ոչ մի խնդիր չի բարձրաձայնել:

Նուն օրը Մակունցը իր աշխատանքային գրուցել է Կարինե Կիրակոսյանի հետ, որը, մեր ունեցած տեղեկություններով, դառնալով է բավարար հիմքեր վերոնշյալ «մեղադրանք» ի լուր աշխարհի հնչեցնելու համար, սակայն...(Մինչ այդ Թատրոնի սնունդի գործունեյա սեղակալը հայտնել էր լրացումից զերեւել, որ նույն արել է դառնական մամակի միջոցով՝ ուղղված նախարար Մակունցին, եւ սղատում է նախարարի դասասխանին):

...Ինչպէս գրում է «Հրատարակ» թերթը, «Օմերային թատրոնում զարմացած էին նախարարի բանավոր զգուցացումից, նախ՝ որ նման ֆարզություն չէն նկատել, հետո՝ ո՞ւմ օգտին եւ ինչն էր միտքի աներ սնունդի տեղակալը, չէ՞ որ դրանով առաջին հերթին իրեն էր վնասելու: Մնում է եմբարդել, որ դա նախարարի կողմից մտածված նախընտրական PR ֆայլ էր»:

Չի բացառվում նաեւ, որ վերոհիշյալի հետ մեկտեղ մղատակ կար «ձեռքի հետ» հերթական «սակառը գլորել» մատուցում Օրբելյանի վրա...

...Վերջին սարվա ընթացքում լուրն ենք Կոնսանսին Օրբելյանի հասցեին նմանափոք բաներ.«Կարծում եմ, գլխավոր սնու-

րենի եւ գեղարվեստական ղեկավարի դառնումները մեծ էր արանջատն» հանուն Թատրոնի ավելի արդյունավետ աշխատանքի» (Լ.Մակունց)

«Օրբելյանը սարվա մեջ 150 օր քաղաքացի էր թատրոնից»...

«Արտասահման հյուրախաղերի եւ սանում միայն իր սիրելի կատարողներին»...

Եվ այլն...

Փորձենք անդրադառնալ դրանցից մի ֆանիսին, խոսելով միմիայն փաստերով.

Այն 17 սարվա ընթացքում, երբ թատրոնի սնունդն եւ գեղարվեստական ղեկավարի դառնումները առանձնացված էին, ընդամենը 8 ներկայացում էր բեմադրվել, որոնցից 4-ը, ի դեպ, մասնագետների կարծիքով, ցածրորակ են եղել, իսկ այս սարվա միայն 6 ամսում բեմադրվել է 6-ը:

Այս սարվա ամռանը Մեծ թատրոնի բեմում դասնության մեջ առաջին անգամ հայկական բալետը փայլեց խաչաքայանի անմահ «Գայանե»-ով, եւ այդ բեմադրությունն այնքան հաջողված էր, որ Մեծ թատրոնի ղեկավարությունը հրավիրեց մեր մեկը սարի նորից հանդես գալ այդ լեգենդար բեմում «Անու» օմերայով՝ մեծն Թունայանի 150-ամյակի առթիվ, իսկ ոչ-դասական հռչակավոր Սանկտ-Պետերբուրգի Մարիինյան թատրոնը ցանկանում է իր մոտ բեմադրել խաչաքայանական «Դիմակահանդեսը»՝ մեր դարողների մասնակցությամբ:

Կարդացե՛ք Եմբանականների եւ Քուվեյթի առաջատար թերթերը, եւ կստանե՛ք, թե ինչ հիացական խոսքեր են դրանք շատում մեր հասցեին՝ ընդամենը շատ օրում Բիզելի «Կարմեն»-ի եւ Մոցարտի «Կախարդական սիմֆոնի» 8 ներկայացումների համար:

Դրանից հետո էլ, ըստ էության, առանց ընդմիջման, թատրոնի անձնակազմը անցավ Մատուցումի ցածր բարդ «Մանուն» օմերայի ֆրանսիական փորձերին, որոնցից դասվով ներկայացնի այն Ֆրանկոֆոնիայի զագաթաժողովի մասնակիցներին:

Եվ այս բոլոր ներկայացումների բեմադրման համար անհրաժեշտ ծախսերը մեծամասամբ հոգում է ինքը՝ թատրոնի գլխավոր սնունդն եւ գեղարվեստական ղեկավար Կոնսանսին Օրբելյանը, ֆանի որ դեռությունն ի վիճակի չէ վճարելու՝ թատրոնի այս սարվա բյուջեն կրճատվել է ոչ-ավել, ոչ-դասական՝ 85 մլն դրամով:

Այն հարցին, թե ինչն էր դա նա անում, Օրբելյանը ասել էւ ատում. «Ինչն է... Որովհետեւ ես ուզում եմ ամբողջ աշխարհին ցույց տալ, թե ինչպիսի բարձունքների կարող է հասնել հայ կատարողական արվեստը...»:

Այո, մատուցում Օրբելյանը հաճախ է օրջագայում, հանդես գալով աշխարհահռչակ համարների եւ մեծակատարների հետ... Սակայն չէ՞ որ փառադանք բեմում նա հանդես է գալիս որդես ՀԱՅ երաժիշտ, բացի այդ, կարգի հաստատում նախադրողների հետ, ինչպիսին է, օրինակ, ֆանաստիկ երգչուհի Ռոզնե Ֆլեմինգը, որ Օրբելյանի իսկ հրավերով անցած սարի ցուցերը Հայաստանը իր համերգով...:

Մի այլ օրինակ: Ընդամենը օրեր առաջ տեղի ունեցավ Կարեն Խաչատրյանի երաժշտությամբ «Չիդոլինո» մանկական բալետի դրեմիտրան մեր բեմում:

Միայն դեպ էր սեփական աչքերով տեսնել, թե ինչ էր կատարվում դա ինչիման: (Տե՛ս «Ազգայնական» թիվ 42 հավելվածը): Նշանավոր բեմադրիչ Գերգիլ

Մայրոպը Հայաստան էր եկել իր վաղեմի բարեկամ Կոնսանսին Օրբելյանի հրավերով...

Մի ֆանի օր առաջ էլ Հայաստանում «Կարմենի» առաջնախաղն էր. տոմսերը վաղորով վաճառված էին, դա ինչիման կեսմայից ավել բաց չէր թողնում արժաններին...

«Արտասահման հյուրախաղերի եւ սանում միայն իր սիրելի կատարողներին»...

Իսկ ինչ կիրամայեղի անել արեւելի լավագույն բեմերում ցույց տալ մեր «մատուցող-բողոքող-անմանում նամակներ գրող» միջակայություններին...

...Մեմ արդէն այս դասի դրոթյամբ լավ գիտենք, թե ո՞վ է ինչն է զուտ անձնական աստիճանից ելնելով ոգեւնչում, նախաձեռնում եւ իրականացնում այս ամբողջի արժանի համաբար ունեցող, մեծ հայրենասեր Կոնսանսին Օրբելյանի դեմ, ինչպէս դա արվեց մեծն Վալերի Գերգիելի, հանձարեղ Օհան Դուրյանի եւ այլոց հետ...

Ֆիլիարմոնիկ-սիմֆոնիկ-կոնսերվատորիայի արժանի «կատասան» չի հանդուրժում սաղանդավոր եւ ազնիվ մի «ոչ-յուրայինի», ով չի խաղում իրենց սահմանած անմահուր կանոններով...

Եվ եթե այս անգամ չդադարեցնե՛ք ձեր արժանի, դարձնում եւ սիկիններ, ստիպված կլինենք խոսել անուն-ազգանուններով, նրանց հայտնի եւ անհայտ մոտիվացնանք:

Տայրենասեր Տայրաբեյան

Նորա Արմանին վերադառնում է բեմ

Իր ստեղծագործական կյանքը հավասարադես Նյու Յորքում, Փարիզում եւ Երեւանում անցկացնող բազմաստղանոց Նորա Արմանին, որին վերջերս եվրոպացի ճանաչված կինոմանդատ **Նադիա Իզնին** բնութագրել է որդես «զարմանահրաւ կին», դարձյալ թատրոնական բեմախաղերի վերադարձել է օսանձնել մոր գլխավոր դերը «Raison d'Etat: An Evening of Pirandello» խորագրով աշխույժ եւ հուզախառն ներկայացման մեջ, հիմնված իսպաղացի Նոբելյան մրցանակի արժանացած գրող Լուիջի Պիրանդելլոյի (1867-1936) հայտնի «վեց գործող անձ հեղինակի որոնումներում» եւ երկու նվազ հայտնի «Չի Չի» եւ «Ճաղկը բերանում մարդը» մեկ արարանոց տիտանների վրա:

Պիրանդելլոյի դասական երկի ժամանակակից մեկնաբանությունը, ըստ «Միտոս Սփեյթթեյթի», ֆնմարկում է անհասի ինքնությունը հաստատելու հարցերը մի ժամանակաւորացումում, որտեղ մարդը ստիպված է դադար մղել իր ներքին էության, եւ սոցիալադես դարձարված էության միջուկ: Պիտեղ, որը բեմականացրել է **Ջենիֆեր Ջուլլո** (նշմար Պատրիկ Մուլրյանի վերամշակված սարբերակի հիման վրա) սեղոնբերի 20-ից 29-ը ներկայացվել է Մանիաթեմի վերանորոգված «Թատրոն 71-ում»:

Արմանին վերջին սարիներին մեծ ջանքեր գործարկելով հիմնել է սոցիալական հարցեր ֆնմարկող «Socially Relevant» կինոփառատոնը, որն արդէն իսկ դարձել է Նյու Յորքի թատրոնական կյանքի անբաժանելի մասը: «Նոր դերը առիմնող է: Չափազանց ուրախ եմ, որ բեմ եմ վերադառնում», խոստովանել է նա: Տ. Ծ.

Վեբանոց ԹՈՓՉՅԱԼ

Ֆրանսիացի նշանավոր արձակագիր և փիլիսոփա Ժակ դը Լալանտը...

Արդեն քանի տարի, ամեն անգամ «Առավոտ»-ի շաբաթօրյա թողարկման մեջ...

դեմոն լիովին մեկնելի է. նրա համար Պրոսպերաի նշանավոր ասույթը...

Նա Մերձավոր Արևելքի, Միացյալ Նահանգների կամ Եվրոպայի հայ գաղթածություններից...

Բայց խնդրո առարկա էստեների հեղինակն արդեն կես դար է իր հողի վրա է...

Մանանա ՀՈՎԱԿԻՄՅԱՆ

«Չինական պատն» արդեն ընթերցատեղանիս

Չորս տարիների լավագույն ստեղծագործությունները Նորայր Սարգսյանը...

Պատմվածքներն ընդհանուր գծով հասնում են զարգացման՝...

Ստեղծագործությունները հնարավորություն են տալիս ընթերցողին...

Անդրադառնալով կերպարներին և միջավայրին, որը մոտիվացնում է...

Երիտասարդ ստեղծագործող Նորայր Սարգսյանն այժմ աշխատում է...

Արդյոք «Հոնոլորտ Սովետական» կվերածվի՞ կինոսցենարի, Նորայր Սարգսյանը...

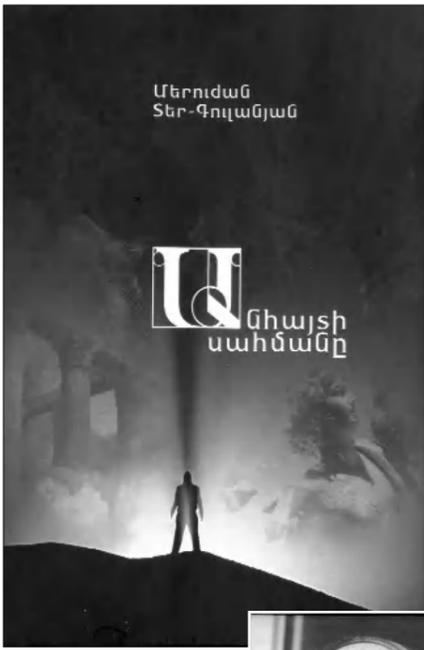
Գրականագետ Հասմիկ Հակոբյանը խոսելով երիտասարդ գրողի մասին...

Գրող, գրականագետ Հայկ Համբարձումյանը ողջունելով երիտասարդ հայ...

Անդրադառնալով գրական ստեղծագործական ժամանակակից լեզվին, Հայկ Համբարձումյանն...

Դեմոն իրական հայրենիք Մերձայն Star-Գուլանյան, «Անհայտ սահմանը», Երևան, «Spir» hrus., 2018թ.

Այս անգամ սակայն Մերձայն Star-Գուլանյանի էստեները ոչ թե...

դարձել է Չվարթնոցի սյուններից մեկը: Եվ այն ասի՜՜հա, ասես ամբողջ ծանրությունն է ընկել նրա ուսերին:

Իսկ «Ծանրությունները» լինում են, նյութական և աննյութական: Անկախացած երկրի «ծանրություններ»՝ սոցիալականից մինչև ռազմաֆալսական: Ավելի քան քառասուն տարեկան լրագրող, այնուհետև ղեկավար գործիչ և դարձյալ փորձառու, համահայկական, թերևս, լավագույն հանդեսի՝ «Անդիմ»-ի հմնացած լրագրող-խմբագիրը չի կարող չստանալ այդ խնդիրները, որոնց մասին իր գործընկերներից ոմանք օրմիթում բարձրաձայնում են մասնավորապես այլուր: Նա սեսնում է այդ ամենը, նույնիսկ անդրադառնում ուղղակի կամ անուղղակի, չստանել և լռել չի կարող, սակայն դարձյալ «արբեցողի» թելադրած հայացքով և իր բացատրությամբ: Նրա հոգեկանի անմասչելի խորքում անջնջելիորեն հաստատված «արբեցող» իր ստորությունն է թելադրում:

Մանակ-էստեներով, որոնք կարծես հեղինակին ստիպում են ընդլայնել իր հայացքը, փորձել անցյալ կատարյալի միջով մայրել այսօրվա լրագրողի խնդիրներին: Այդ հայացքը, հեղինակի բառերով ասած, «Անեղ մեծությունն է ժամանակակից հայրենիքի հանդեպ»: Հարցականների մի շարքն է սողանցում նրա գրչի սակով, որոնց շնորհիվ ժամանակակից կրթության ոչ միայն ճիշտ վերլուծելու անցյալի սխալները, այլև լուծելու ներկայիս թնջուկները: «Ամեն հայի ներսում մի ֆնած Սիեր կա», - գրում է նա և կոչ անում արթնացնել նրան: Այո, բայց Սիերը ժամանակներ էր դել, կատարել մախ դրամ, ասել է թե երկիրը երկիր դարձնենք, և նա ինքն իրեն, առանց մեր միջամտության «կարթնանա»:

Այս էստեներն ընթերցողի դասին են ներկայացվում փաստորեն երկրորդ անգամ: Առաջին անգամ տղազրվել են գերազանցաբար «Առավոտ» թերթի շաբաթօրյա համարներում և ընթերցվել որոշակի օրվա համատեքստում: Դրանց մի մասն առանձին խնդիրների ուղղակի անդրադարձներն են, մյուս մասն էլ կարծես փորձ էր ընդհանրապես հասկանալու «աշխարհի բանը»: Այժմ հավաքելով մեկ գրի մեջ, հեղինակը գիտակցաբար հրժարվել է նեղ, թե դրամի ուստի են իր լույս տեսել: Դժվարին ֆնտրության է ենթարկում նա իր մտորումները՝ ասես ստուգելով, թե օրվա կենսական ժամանակը որքանով էր հավերժական և որքանով է կենսական հավերժականը:

Եվ թող ընթերցողը որոշի:

Երևան, հոկտեմբեր, 2018թ.

1957 թ. Բեյրութից առաջին անգամ Հայաստան եկած արձակագիր Գեղամ Սեւանը, նախկին «Ինտերիուս» ռեսուրսանում լավ ֆեթ անելուց հետո, կեսգիշերին անց հայաստանի իր գրչակից ընկերների հետ դուրս է գալիս փողոց և «Մուսկվա» կինոթատրոնի հրադարակում մի բեխավոր միլիցիոներ ժեստով:

- Ո՛վ է աս մարդը, - հարցնում է նա: - Զինվորակա՞ն է: - Ոչ, միլիցիոներ է, ուսիկան: - Հայ՞ն է: - Այո:

Այդ ժամանակ Գեղամ Սեւանը հուզված մոտենում է միլիցիոներին, գրկում և ժամանակում:

Հետաքրքիր է և խորհրդանշական, որ իսկապես Գեղամ Սեւանի հետ տեղի ունեցած իրադարձությունն այս միջադեպը, հրաշալիքաբար երանգներ ընդունելով, տարիների ընթացքում վերագրվել է նաև ուրիշ մտավորականներին, դրանով իսկ ամրացնելով, որ Սրբազան Հայրենիքի հանդեպ ունեցած այդ վերաբերմունքը հասուն է սփյուռման հայրենի ջախջախիչ մեծամասնությանը:

Միլիցիոներ-ուսիկանը Սրբազան Հայրենիքի՝ հայկական ղեկավարության առավել քան կենդանի և նույնիսկ սրբազան մարմնավորումն էր, որի կողմից ձերբակալվելն անգամ երջանկություն էր Պոլսում ծնված, այնտեղ կրթություն ստացած և գրող դարձած, այնուհետև Բեյրութ սեղանադրված կրկնակի սփյուռման մտավորականի համար:

Ենթադրում ենք, թե ինչդիպի առարկություններ կհնչեն, եթե ասեն, որ Մերձայն Star-Գուլանյանի էստեներում միեւնույն երկրորդ ժամանակում են տեսնում հայկական ղեկավարությունը ներկայացնող, մարմնավորող ու խորհրդանշող ամեն ինչի հանդեպ: Իհարկե, ոչ «հայ ուսիկանի մը կողմն ձերբակալված ըլլալու» ենթադրումով, այլ անհամեմատ ավելի չափավորված, իմաստավորված ու կոռադասված: Եվ նրա սրամաքանությունն այս

Արծաթե ԲԱՆՉԻՆՅԱՆ

Անցած դարի եվրոպական երաժշտական կյանքում կարևոր դերակատարություն է ունեցել հայազգի մի երաժշտական ֆնանդաս՝ Ֆելիքս Աբրահամյանը (1914-2005), որը հայտնի էր որոշ գրող, համերգային կազմակերպիչ, հրատարակչի խորհրդակցական, երիտասարդ երաժիշտների աջակից եւ հարյուրամյակի ամենահայտնի երաժիշտների սերս բարեկամը:

Նա ծնվել էր Լոնդոնում, ծննդյան անունն էր Աբրահամ Ֆելիքս Պարթև Աբրահամյան: Հոր ազգանունը Հովհաննիսյան էր, որը հետագայում դարձել էր Աբրահամյան: Հայրը եղել է գորգի վաճառական, մայրը՝ սանձիկին, որը խնամել է երեք զավակներին՝ Ֆելիքսին, Ֆլորանսին եւ Ֆրենսիսին: Ի դեպ, Ֆրենսիս Աբրահամյանը (1917-1991), որը հետագայում

մանակներ» դարբերականում լույս է տեսել նրա առաջին հոդվածներից մեկը: Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ընթացքում Աբրահամյանն աշխատել է որոշ Լոնդոնի ֆիլիանոնիկ նվագախմբի համերգավար: 1946-ին նա դարձել է «Միացյալ երաժշտական հրատարակիչների» խորհրդատու, 1948-ին՝ «Սանդեյ թայմս» շաբաթաթերթի երաժշտական ֆնանդասը՝ այդ դաժանումն մնալով 41 տարի:

Լինելով ֆրանսիական երաժշտության երկրպագու՝ 1936-ին նա առաջին անգամ թղթակցել է ֆրանսիացի ակադեմիկոս կոմպոզիտոր Օլիվիե Մեսսիանի հետ եւ 1938-ին կազմակերպել Մեսսիանի «Տիրոջ ծնունդը» երգեհոնային ստեղծագործության Անգլիայի առաջնախաղը, որը կատարել է հեղինակն ինքը Հոլբորնի Սուրբ Ալբան եկեղեցում, 1938 թվականին: Նրանք կապվել են ջերմ բարեկա-

հար Պիեռ Ֆուռնիեն, դաժանակալար Մոնիկ Հասարը եւ այլ: Իսկ Աբրահամյանի յուրաքանչյուր դիմադրությունը վրձնել է բրիտանացի հայտնի դիմանկարիչ Ջյուն Մենդոզան:

Ֆելիքս Աբրահամյանը միակ երաժշտական ֆնանդասն էր, որ դարձել է Անգլիայի Թագավորական ֆիլիանոնիկ ընկերակցության դասնավար անդամ (1994-ին): Արժանացել է այլ մեծարանների եւ դասնավար անդամակցությունների եւս: Նա առանցքային ժողովրդավար 20-րդ դարի երգեհոնային երաժշտության մեջ, նրա շնորհիվ երգեհոններ են ստեղծվել Մեծ Բրիտանիայի մի քանի համերգասրահներում, կազմակերպվել են երգեհոնային երաժշտության համերգներ: 1982-ին երգեհոն է ստեղծվել անգամ նրա սանը, որը յուրօրինակ ներդրում էր դրածը Ֆելիքսի հովանավորային կույր երգեհոնա-

Երաժշտական մեծությունների սերս բարեկամը. ՖԵԼԻՔՍ ԱԲՐԱՀԱՄՅԱՆ

դարձել է ֆիզիկոս, բրիտանական Բաց համալսարանի երկարամյա դասախոս, որի կիսամյակն հետմահու դրվել է այդ համալսարանի ուսանում:

Ի դեպ, Աբրահամյան եղբայրների հետ մտերիմ է եղել հայազգի ռուսաստանյան ակադեմիկոս գրող Մարիեսա Շահինյանը, որն իր «Սրանց ասված մի քանի խոսք» հոդվածում, հիշելով սարբեր երկրներում ապրող իր հայազգի բարեկամներին, հիշել է նաև նրանց: Շահինյանը մասնավորապես գրել է. «Լոնդոնում ես բարեկամացել եմ մի սֆանջելի հայ ընտանիքի հետ, որի ազգանունը անգլերեն էրբեմնյան է հնչում: Իմ երկու այլ բարեկամների անունները ես անգլիական են՝ Ֆրենսիս եւ Ֆելիքս: Առաջինը նշանավոր ֆիզիկոս է, Անգլիայում խաղաղության շաբաթական կազմակերպիչ Պրոֆեսոր Բեռնարդի ասիստենտը: Երկրորդը խոսոր երաժշտական ֆնանդաս է, որի հոդվածները դուրս միջոց կարող եմ տեսնել անգլիական «Սանդեյ թայմս» թերթում»:

Աբրահամյանը խոսուկանել է, որ երաժշտության հանդեպ ունեցած իր կրի դասնառող ինքը ձախողել է դորոցական կրթությունը. նա ինքնուրու էր երաժշտության գրեթե բոլոր բնագավառներում, ինչդեպ նաեւ գրականության եւ մյուս արվեստների մեջ: Սակայն բացառիկ ընդունակությունների շնորհիվ արդեն 17 տարեկան հասակում Ֆելիքս Աբրահամյանը դարձել է երգեհոնային երաժշտության ընկերակցության ֆարսուղարի օգնական՝ սարեցարի գործառնված ստեղծագործային գործիքների բարձրակարգ կատարող: 1933-ին նա երկու ընկերների հետ մեկնել է Ֆրանսիա՝ այցելելու ծերունագար կոմպոզիտորներ Ֆրեդերիկ Դիլիոսին եւ Շառլ-Մարի Վիդորին: Հետագայում Աբրահամյանը դարձել է Դիլիոսի ժառանգությամբ զբաղվող ընկերության խորհրդատու, ապա նախագահը:

1935-ին Աբրահամյանը դարձել է երգեհոնային երաժշտության ընկերության ֆարսուղար, իսկ նույն տարի «Երաժշտության ժա-

նությամբ, որը տեսել է մինչեւ կոմպոզիտորի մահը 1992 թվականին: Մեկ այլ ֆրանսիացի մեծանուն կոմպոզիտորի՝ Ֆրանսիս Պուլենկի հետ Աբրահամյանը ծանոթացել է Երկրորդ աշխարհամարտից առաջ, առաջին հանդիպումը կայացել է երաժշտական խանութում, որտեղ Ֆելիքսը խնդրել է Պուլենկին ընծայագրել իր լուսանկարը: Երաժշտագետը եւ կոմպոզիտորը դարձել են մտերիմ ընկերներ, Աբրահամյանը հաճախ այցելել է Պուլենկին Փարիզում: 1942 թվականից օգնել է Լոնդոնում Ֆրանսիայի դեստանասան մշակույթային կցորդ Թոնի Մայերին՝ Լոնդոնում դարբերաբար կազմակերպելու «Ֆրանսիական երաժշտության համերգաշարը»: Այսպիսով, հայրորդ Աբրահամյանը դարձել է ֆրանսիական դասական եւ ժամանակակից երաժշտության ամենից աշխույժ սարածողը Մեծ Բրիտանիայում...

Ֆելիքս Աբրահամյանի դյուրահաղորդ եւ ջերմ բնավորությունը կաշառել է երաժիշտներին, եւ նրա հետ սերս հարաբերություններով ու մտերմությամբ կապվել են նաեւ կոմպոզիտորներ Բեռնարդին Բրիթենը, Վիլյամ Ուոլթոնը, Մայլ Թիլթերը, դիրիժորներ Թոմաս Բիչեմը, Վիկտոր դե Սաբլան, Ռոժե Դեգրոմիերը, Էռնեստ Անտրենեն, Շառլ Մունոսը, երգչուհի Մազի Թեյթը, թավջութակա-

հար եւ կոմպոզիտոր Դեյվիդ Լիդլի համար: Վերջինս իր հովանավորի եւ ընկերոջ մահից հետո, ի մեծ հարգանքով նրա, սկսել է գրվել Դեյվիդ Աբրահամյան Լիդլ...

Աբրահամյանն ապրել է չափազանց ակտիվ կյանքով՝ ողջ օրը հանդիմելով երաժիշտների, գրականագետներից անընդհատ ձեռք բերելով հին ու նոր մտայնություններ ու գրքեր, խորհուրդներով օգնելով երիտասարդ երաժիշտներին, նրանց համար նվագելով ու մինչեւ անգամ նրանց կերակրելով... Համերգներ կազմակերպելիս նա երկար ժամեր է մինչեւ հետին մանրամասների վրա՝ ձգելով ամեն ինչը մասնուցել հնարավորին կատարյալ, որմազներն ու անգամ տոմսերը դարձնելով աշակերտության նրբագեղ... Նրա մասին գրվել է, որ Աբրահամյանն, ըստ էության, սիրող էր, որը սիրում էր կյանքի լավ բաները, բայց ամենից առաջ՝ երաժշտությունը. ունկնդրելը, երաժշտական հրատարակությունները եւ երաժշտությունն արարողներին... Նա 85 տարի ապրել է իր երկարակյան հայրական սանը, որը բերնեբերան լեցուն է եղել գրքերով ու ձայնագրերով (այն աստիճան, որ մի անգամ ձեռնահարկը սկսել է ճախարակ), իսկ որի առջեւ եղել է ճաղոցական ուժի դարձնող լեցուն հավկայություն բուսաստաններից եւ մի ավագան՝ լի արեադարձային ձկներով... Կյանքի վերջին տարիներին լսողությունը կորցրած Ֆելիքս Աբրահամյանը մահացել է 90 տարեկանում: Նրա վաղեմի ընկեր եւ գործընկեր Ջոն Ամիսը նրան բնութագրել է որպես շեղ, փայլուն եւ ջերմ սիր ունեցող մի անձ, Պրուսի եւ Փելյան Գրեմվիլ Վուրիաուսի կերպարների մի խառնուրդ:

Նրա ժառանգությունն այսօր էլ հետազոտվում է եւ բարձր գնահատվում: Երաժշտագետ Նայթել Սայմոնը գրել է մի քանի գիրք՝ հիմնված Աբրահամյանի արխիվների վրա: Իսկ 2015 թվականին Լյուիս եւ Սյուզան Ֆորմանները հրատարակել են «Ֆելիքս Աբրահամյան. օրագրեր եւ ընթերցանություններ» փաստագրական դասկերպարող հատորը...

Ոգեշնչող 10-րդ տարեդարձ Կառնեգի Հոլում

Դոկտ. Իրինա Կակոսյանի եւ դոկտ. Զեն Կիրակոսյանի հովանավորությամբ Նյու Յորքի հռչակավոր Կառնեգի Հոլում հոկտեմբերի 20-ին տեղի է ունեցել ոգեշնչող մի համերգ նվիրված միաժամանակ Երեւանի 2800-ամյակին եւ «Ամնիշտական օգնություն Հայ ժողովրդին» (Direct Help for Armenian People) հասարակական կազմակերպության հիմնադրման 10-րդ տարեդարձին, տեղեկացնում է **Ֆլորենս Ավագյանը** Նյու Յորքից: Ողջույնի խոսքով հանդես է եկել ԱՕԴԺ կազմակերպության հիմնադիր եւ նախագահ դոկտ. **Սվետլանա Ամիրխանյանը**, որից հետո **Եվգենիա Սարյանի** հանդիսավարության ներքո ելույթ են ունեցել եզրափակիչ փուլ հասած սաղանդավոր հայ երիտասարդներ:

Բուռն ծափահարությունների ներքո Համազգայինի «Արեգակ» երգչախմբի (խմբավար **Վաղարշակ Օհանյան**) 17 անդամները ներկայանում էին հուզալիցառն հայկական երգերի մի զեղեցիկ փունջ: Խաչատրյանական դաժանաւորային կատարումներով աչի են ընկել **Դավիթ Ավետիսյանը, Յանա Պրախինյան, Սաֆուր Տեսուկչը**, իսկ **Ալեքս Վարդանյանը** խորը ըմբռնունով հնչեցրել է կոմպոզիտորի համահայտ «Վալսը»:

Երեկոյի ընթացքում հնչել են հասկածներ նաեւ Բեթովենի, Էդ. Բաղդասարյանի, Կաբալեյսկու եւ Ռոբերտ Ուորդի ստեղծագործություններից, որոնք մեծ վարդապետներ ներկայացվել են **Միխայիլ Խուրիի, Էնդրու Բուրի, Արեն Առաքելյանի, Դավիթ Հովհաննիսյանի, Լաուրա եւ Լիլիթ Նավասարդյանների** կատարմամբ:

Բարեւոյ Կանաչյանի սիրված «Օրորը» ֆնուկայամբ երգել են **Սարին եւ Արյա Բալյանները**:

Վերջում հարգամի տուր մասնուցելով մեծն Շառլ Ազնավուրին, «Արեգակ» երգչախումբը կատարել է նրա «Հայաստան» եւ Էդ. Հովհաննիսյանի «Երեւունի-Երեւան» երգերը, արժանանալով հոսնկայա ծափողջույնների:

ՄԱԿ-ում ՀՀ դեսպան **Սիւր Սարգսյանը** հասուկ հուշագրեր եւ զեղեցիկ ծաղկեփնջեր է նվիրել միջոցառումը կազմակերպողներին՝ դոկտ. Սվետլանա Ամիրխանյանին, Մարիա Բաղդասարյանին, Եվգենիա Սարյանին: Երկար տարիների նվիրյալ աշխատանքի համար շնորհակալագիր է ստացել նաեւ Վաղարշակ Օհանյանը:

Թեմեյան մշակութային միության Նյու Յորք-Նյու Ջերսիի մասնաճյուղի դասնավար նախագահ **Հակոբ Վարդիվառյանը** շնորհակալություն է հայտնել կազմակերպիչներին «հայկական մշակույթն ու շունչը նոր սերունդին դարձնելու համար»:

Սիմոն Սամսոնյանի կտավները՝ Նյու Յորքում

Թեմեյան մշակութային միության Նյու Յորքի մասնաճյուղը եզրակի եւ գնահատելի նախաձեռնությամբ հոկտեմբերի 27-ին եւ 28-ին իր սրահում բացել է ճանաչված նկարիչ Սիմոն Սամսոնյանի սարբեր ժանրեր ներառող կտավների ցուցահանդեսը, տեղեկացնում է «Ամնիյն Սիրոր-Սիլեթթեր» շաբաթաթերթը: Ներկայացվել են մի քանի սասնանյակների նրա ստեղծագործությունները, որոնք ընդգրկում են, ինչդեպ արվեստագետներն են բնութագրել՝ նրա «ջերմ գույներով արտաբան», «կուրբուսական իմպրեսիոնիզմի» եւ «արտաբան էմպրեսիոնիզմի» հարող նկարները:

Սիմոն Սամսոնյանը ծնվել է 1912-ին Սամսոնում, Թուրքիա: Մեծ եղեռնի օրերին կորցրել է հարազատներին, ապրել Իզմիրի որբանոցում, որտեղից փոխադրվել է նախ Կոստանդնուպոլիս, ապա Հունաստան՝ 1923-ին, իսկ այնուհետեւ Կահիրե (Եգիպտոս)՝ 1927-ին: Սովորել է Գալուսյան ազգային վարժարանում: Գեղանկարչության հետեւել է տեղի «Լեոնարդո դա Վինչի» իսլավական վարժարանում, որն ավարտել է գերազանցությամբ 1936-ին: 1935-67 թվերին մշտապես մասնակցել է «Կահիրեի սալոն» արվեստից միության ամենամյա ցուցահանդեսներին եւ արժանացել է 3 ոսկե մեդալների: 1950-ին Երզրայել է Եվրոպայում եւ վերադարձել արվեստաբանական նորացած գիտելիքներով: 1968-ին տեղափոխվել է Մ. Նահանգներ եւ մինչեւ իր կյանքի վերջը (2003 թ.) ապրել է ստեղծագործել Նյու Յորքում: Նրա կտավները («Արտաբան գործ՝ 2 երեխաներով», «Մայրական գուրգուրանք», «Եգիպտոսիկին», «Թախիծ», «Ծովափին» եւ այլն) ցուցադրված են Երեւանի ազգային դասկերպարանում, Կահիրեի արտի արվեստի թանգարանում, Ֆրանսիայի Հայկական թանգարանում, Հանսինգթոնի (Նյու Յորք) արվեստի թանգարանում, Վիեննայի Միլիթարյան հայրերի հավաքածուում եւ աշխարհի այլ երկրների ցուցահանդեսներում:

Մեկանյա ԲԱԴԱԼՅԱՆ

ԴԵՐԲԵՐՏ ԱՆՅԵՐԻ ԱՐՎԵՍԻՔ ԴԱՅԱՍԱԾՈՒՄ

Հայաստանի ազգային լրատվամիջոցներում հոկտեմբերի 3-ին բացված գերմանացի նկարիչ Ջերբերտ Մայերի ջրաներկ եւ գրաֆիկ աշխատանքների՝ «Ովքեր ենք մենք» խորագրով ցուցահանդեսը թե՛ գաղափարական, թե՛ կասարման թեխնիկայի առումով ինքնատիպ է: Մայերի հայաստանյան ցուցահանդեսը՝ իրականացված «Մշակույթների երկխոսություն» հիմնադրամի նախաձեռնությամբ, ունի հետաքրքիր անախադասություն: 2012 թվականին հիմնադրված կազմակերպությունն իրականացնում է որոշակի ուղղվածության մշակութային ծրագրեր. հիմնական նպատակը հայ ժամանակակից արվեստի հանրահռչակումն է Հայաստանից դուրս եւ արտերկրի հայրենի արվեստագետների ստեղծագործությունների ներկայության ապահովումը մեր երկրում: Այս տարիների ընթացքում իրականացվել է 71 այստիպի նախագիծ, որոնցից 50-ը՝ արտերկրում: Վերջին մեկն ծրագրի Ջերբերտ Մայերի 500 աշխատանքների ցուցահանդեսի բացումն էր ՀԱՊ-ում: Կազմակերպության սնուցումը Սոնա Հարությունյանը դասնում է, որ 2017 - ին գործողման մեկնելով Գերմանիայի Ֆրեյբուրգ քաղաք, այցելել է սեղի ժամանակակից արվեստի թանգարան, որտեղ այդ օրերին ներկայացվում էր Մայերի այն նույն ցուցահանդեսը, ինչը ներկայիս մեր Ազգային լրատվամիջոցներում է: Նրա 500-ից ավելի ջրաներկ աշխատանքներում, որոնցում լուսանկարներ են եղել աշխարհի գրեթե բոլոր անկյունները, Հայաստանը բացակա էր, ինչը որդես այցելու- դիտորդ ազդել է նրա ազգային զգացումների վրա: Հանդիպում խնդրելով թանգարանի սնուցում Իգարել Ջերբերտին հետ՝ Սոնա Հարությունյանը առաջարկել է Մայերի ցուցահանդեսը տեղափոխել Հայաստան՝ հրավիրելով նաև հեղինակին՝ ծանոթանալու հայ հնագույն մշակույթին, այն իր ստեղծագործություններում արտացոլելու նպատակով: Այս ուղղությամբ սարկող աշխատանքների հաջող ընթացքին նպաստել է Հայաստանում Գերմանիայի դեսպան Բերնհարդ Մաթիաս Քիսլերի բարոյացակամությունը եւ աջակցությունը: Ցուցահանդեսի կազմակերպումն իրականացել է ՀՀ Մշակույթի նախարարության, Գերմանիայի Դաւենային Հարադրության դեսպանության, Ֆրեյբուրգի ժամանակակից արվեստի թանգարանի եւ Երևանում գործող գերմաներենի ուսուցման «Գյոթե կենտրոնի» համագործակցությամբ:

Մշակութային այս կազմակերպությունը աշխատում է հիմնականում գերմանացի եւ գերմանախոս երկրների արվեստագետների հետ: Մինչ այսօր Հայաստան այցելել են արվեստագետներ Գերմանիայից, Շվեյցարիայից, Էստոնիայից, Ռուսաստանից, որոնք հետագայում իրենց երկրներում բացել են հայաստանյան ժողովրդությունների անհասկանալի ցուցահանդեսներ: Ջերբերտ Մայերի դասախոսական փոքր խումբը է: Նա Հայաստան հրավիրել է ավելի երկար ժամանակով, երբեմնյա աշխատանքային շրջափուլով: Ազգային լրատվամիջոցներում բացված նրա ցուցահանդեսին այցելած Հայաստանի Հանրապետության նախագահ Արմեն Սարգսյանը ցանկություն է հայտնել նկարչի՝ այստեղ գնվելու վերջին օրերին հանդիպելու եւ ճանաչելու, թե մեր երկրում ի՞նչն է նրան ավելի սրբալիցելու եւ ինչպե՞ս է դա արտահայտվել նկարներում:

Հայաստանյան շուրջ մեկամյա ծանփորդությունից նրան հասկալուց սրբալիցել է հին եւ միջնադարյան հայ հոգեւոր ճարտարապետությունը: Եկեղեցիների, վանքերի էսթետիկն ու ձեռնարկները, սեղանի բնադասակերպերը հետազոտում աշխատանքային նյութ կրթական համալիրով Մայերի ստեղծած «Ովքեր

Վարդապետ Դաս՝ Ջերբերտ Մայերից

ենք մենք» հիշողության գրադարան ինքնատիպ շարքի՝ արդեն իսկ հարուստ բովանդակությունը, որը մարդկային փոփոխությունների ամենավաղ ժամանակների ու ժամանակների եւ կյանքի այլ ոլորտների՝ արվեստագետի համար ավելի կարեւոր ու հետաքրքիր դիտարկում էրեւոյթների անհասկանալի մեկնաբանությունն է: Զաղափարության հազարամյակների դասնությունը նա հավաքել է իր ստեղծած «վիզուալ գրադարանում»՝ մեկնաբանելով բոլորովին անհայտ կամ դակաս հայրենի կերպարներ, երեւոյթներ՝ հայրենի, նշանավոր դեմքերի, իրողությունների հետ, յուրաքանչյուր կերպարում մեզ ձգտելով գտնել դրա անհասկանալի անհասկանալի ու սիրովալանդ: Պատկերաստեղծման նրա թեխնիկան բարդ է, նյութի, ջրաներկի կիրառման մեթոդները՝ ժամանակասար, զուգային տարբեր փոխակերպումների, ներկի անհասկանալի շերտերի միջոցով է նա հասնում դրանցով ժամանակակից արվեստի համար:

Ջերբերտ Մայերը գերմանական ժամանակակից նկարչության առաջատար դեմքերից է: Երկար տարիներ նա աշխատում է Ֆրեյբուրգ քաղաքի Գեղարվեստի ակադեմիայում, գեղանկարչություն եւ գեղարվեստական ժողովրդություն եւ դասավանդում: Հիմնադրել է շուրջ 25 տարի ղեկավարում է գեղարվեստական ժողովրդություն արվեստանոցը: Արվեստագետի հետաքրքրությունների շրջանակը լայն է ու բազմակողմանի՝ դեռ վաղուց նա սկսել է ուսումնասիրել տարբեր երկրների դասնություն, այդ ժողովուրդների կյանքն ու մշակույթը, ինչը տարիների ընթացքում նրան տարել է աշխարհի ամենատարբեր հորիզոնականներ՝ Հնդկաստանից, Պակիստանից, Նեպալից՝ Մեքսիկա, Չիլի, Բրազիլ, ԱՄՆ, Իսրայել, Իրան, մինչեւ Արեւմտյան Աֆրիկայի էկզոտիկ շրջաններ:

Մայերի երեւանյան ցուցահանդեսը հետաքրքիրն առաջացրեց եւ արձագանք գտավ Գեղարվեստի թեխնիկայի ուսանողների եւ դասախոսների շրջանակում՝ արվեստի տեսության եւ հումանիտար առարկաների ամբիոնի վարիչ Զնարիկ Ավետիսյանի նախաձեռնությամբ հանդիպում, վարդապետ Դասի կազմակերպելու առաջարկով:

Սոնա Հարությունյանը շնորհակալությամբ անդրադարձավ Գեղարվեստի թեխնիկայի իրենց ծրագրի հետ համագործակցության նախաձեռնությանը: «Մեզ համար շատ կարեւոր է երիտասարդ սերնդի կրթական ցենտր բարձրացնել, հնարավորություն ստեղծել հայ արվեստը

Ուսանկարների հեղինակ՝ Մեյրոն Մեյրոնյան

դուրս բերելու միջազգային հարթություն: Եթե նման նկարիչ է գալիս Հայաստան, առաջին շնորհակալությունը նրան է, Գեղարվեստի թեխնիկայի համար: Ես կարծում եմ, որ համագործակցության առաջին այս հաջող մեկնարկը հետագա արունակություն կունենա»: Հիշատակելով անցած տարի Երևանում մեկնարկած գեղարվեստական ժողովրդության առաջին միջազգային բիենալեն՝ նա ուրախությամբ հայտնեց, որ Ջերբերտ Մայերի նման փորձառու, բարձր մակարդակի մասնագետը համաձայնել է ընդգրկվել հաջորդ տարվա բիենալեի միջազգային ժյուրիի կազմում:

Ուսանողների հետ կազմակերպված հանդիպումը նկարչի առաջարկով ընդգրկեց տեղյակ աշխատանք. սա անհրաժեշտ էր՝ նկարչի ունենալով Մայերի աշխատանքի՝ «նկարի հիշողության բանկ ասվածի» առանձնահատկությունները՝ ներկի բազմաբանակ շերտավորումներ, շերտերի վրա դնելու եղանակներ. որդեսից ուսանողները հնարավորություն ունենան ծանոթանալ ջրաներկի դասնությամբ, դրա յուրահատուկ թեխնիկական հնարավորություններին, հեղինակի՝ իր համար բացահայտած եւ կիրառած ջրաներկի արվեստի նուրբ գաղտնիքներին, ժամանակ եւ անհրաժեշտ, միանգամից նման արդյունք ակնկալել թե՛ ոչ անհնար, բայց շատ բարդ է: Որքան էլ ակվարելային արվեստի նյութի դարձումը՝ այն մակարդակը, նկարչության այն ուրակը, որ ստանում է Մայերը նման թեխնիկայի շնորհիվ, դա հանգում է թեխնիկական համար ջանք ու փորձառություն: Բավական է ասել, որ Ազգային լրատվամիջոցներում ցուցահանդեսը նրա յուրահատուկ աշխատանքի ստեղծվել է մինչեւ հարյուր եւ ավելի շերտերի արդյունքում:

Զնարիկ Ավետիսյանը կարեւորում է մշակույթների, փոփոխությունների ակտիվացմանն ուղղված աշխատանքները, հասկալուց այնտիպի ձեւաչափով, երբ ու-

սանողը հնարավորություն է ստանում անհատ ստեղծագործողի աշխատանքի ու ծանոթանալ կենդանի, անմիջական շնորհակալություն, որի ընթացքում առաջանում են հարցեր եւ ստանում դասախոսներ, ինչպես այս անգամ, երբ դրակալակ աշխատանքի ընթացքում ընկալելի ու հասկանալի դարձավ նյութի, թղթի, վրձնի, ներկի հետ աշխատելու, բազմաբանակ շերտերով նկարը ավարտին հասցնելու գերմանացի նկարչի արդ թեխնիկայի:

Ջերբերտ Մայերի խոսքը ակվարելային արվեստի դասնությամբ, դրա թեխնիկական հնարավորությունների, կասարման դրոցեպի, մեթոդների, օգտագործվող նյութի մասին գրավիչ ու հետաքրքիր էր. այն դարձ էր, գործնական ու լրատվական: Նա նյութը ներկայացրեց համարալուց նկարչների մի շարք ստեղծագործությունների օրինակով՝ սկսելով 15-րդ դարի գերմանացի նկարիչ Ալբրեխտ Դյուրերից մինչեւ մեր օրերի արեւմտաեվրոպական նկարիչներ: Հետաքրքիր էին նաև իրենց արվող հայ ակվարելային, գեղարվեստի նախնի սան Պետր Պողոսյանի լրացում՝ մեկնաբանությունները, ինչն ավելի անմիջական էր դարձնում հանդիպումը:

Ավարտին Զնարիկ Ավետիսյանը շնորհակալություն հայտնեց Սոնա Հարությունյանին, նրան նվիրեց իր հեղինակած «Ասվարտանի լրատվամիջոցները հայ միջնադարյան արվեստում» մեկնաբանությունը եւ Ջերբերտ Մայերին՝ իր փորձն ու գիտելիքները հայ ուսանողներին փոխանցելու, նրանց հետ կասարած բովանդակային աշխատանքի համար՝ նվիրելով գեղարվեստի 70-ամյա դասնության գիրք - ալբոմը եւ Գրիգոր Խանջյանի գրաֆիկական գործերի ալբոմը: Մայերը հայ գեղանկարչներից ավելի սրբալիցել է Վարդապետ Սուրենյանից եւ Գրիգոր Խանջյանի գործերով, որդես իրենց արվեստը ազգային մշակույթի հեղինակը կարողանա նկարիչներ:

ԳՈՒՅԾ

ԱԼԲԵՐՏ ԻՍՈՅԱՆ

74 տարեկան հասակում օրերս վախճանվել է հայրենի հրատարակիչ, գրող, խմբագիր Ալբերտ Իսոյանը, նախաձեռնողական ոգով օժտված հիանալի մի մշակուրդական, որի կորուստը զգալու ենք միշտ: Սգակցում ենք իր հարազատներին եւ ընկերներին: Հանգանակալից կանդաղալանակ հաջորդիվ:

Մինչ այդ սեղեկացնենք, որ այսօր, նոյեմբերի 16-ին, ժամը 12:30-ին, սեղի կունենա հուղարկավորությունը Սբ. Հովհաննես եկեղեցուց: